
PIROTH ESZTER

A művelődés hete – a tanulás ünnepe

Egy Tanulófesztivállal kezdődött...

A Tanulófesztivál, mint népszerű ismeretterjesztő forma néhány éve honosodott meg a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (TIT) programkínálatában. A TIT több mint másfél száz éves történetében az ismeretterjesztő programok zárt előadó termekben, laboratóriumokban, kutatóhelyeken kerültek megrendezésre. Néhány új forma, mint például a nyári egyetemek, országjárások kiléptek az intézmények falai közül.

Napjaink ismeretterjesztésének célközönsége a kötetlenebb és sokfélebb rendezvény iránt érdeklődik, ahol több korosztály, egy-egy család valamennyi tagja számára egy helyen találja meg az érdeklődésére számot tartó programot. A TIT tanulófesztiváljainak visszatérő helyszínei a Népligetben a Planetárium és környéke, valamint az Uránia Csillagvizsgáló mellette a Gellért-hegy parkjával.

Amikor *A művelődés hete – a tanulás ünnepe* eseménysorozat szervező intézményei kiterítették az asztalra programválasztékukat, a TIT a Tanulófesztivál megrendezését vállalta a sokféle rendezvény között. Célunk, mint minden eddig megrendezett Tanulófesztivállal, az alábbiakban foglalható össze:

- népszerűsíteni a tanulást, a tudást, a tudás megszerzését
- összekapcsolni a tudás megszerzésének élő szavas, írásos, multimédiás formáit
- bemutatni az idegen nyelv tudás felhasználásának lehetőségeit
- egy fedél alatt kötni össze a természettudományi és a művészeti ismeretszerzés lehetőségét
- nyereményekkel, jutalmakkal, előfizetések kisorsolásával további ismeretszerzésre ösztönözni a látogatókat.

Ezen célkitűzések kitűnő megvalósulásának lehettünk részesei **2008. október 10–11-én a TIT Budapesti Planetárium** impozáns épületében. Látogatók száza családias környezetben élvezhették *A művelődés hete – a tanulás ünnepe* országos rendezvénysorozat nyitányának változatos és igényes programjait. A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, valamint a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus közös szervezésében megrendezésre kerülő nyitófesztiválon tanúi lehettünk a természettudományok és a művészettudományok példaértékű összetalálkozásának. A tudásuk gyarapítására vágyóknak, a művelődni kívánóknak lehetőségük nyílt megismerkedni a természettudomány, a technika vívmányaival, ugyanakkor megcsodálhatták az alkotóművészet kiemelkedő produktumait.

A rendezvény sokszínű kínálata és a helyszín, az évtizedek óta leglátogatottabb természettudományos ismeretterjesztő intézmény, a TIT Budapesti Planetárium – teret és lehetőséget biztosított az előadóművészet és a képzőművészet párhuzamos bemutatkozásának.

A nyitófesztivál kétnapos rendezvé-

nyén gyerekek, ifjak és felnőttek – érdeklődésüknek megfelelően – válogathattak a gazdag tanulási és szórakozási kínálatból.

Kicsiket és nagyokat egyaránt elkápráztatott a századelő hangulatát és a némafilmek világát idéző, valamint a vásári játékok hagyományait ötvöző *Porondon a bolondom* bábelőadás különlegessége. Szluka Judit előadóművész, miközben együtt és egymással játszott a bábfigurával, tekintetével folyamatosan együttjátszásra készítette a vidám közönséget.

A tudásukat próbára tevők különféle tudásteszteteket (EU-s ismereti teszt; angol/német nyelvű szintfelmérő; általános műveltségi totó; bolygórejtvény) tölthettek ki. A szervezők a kvízzjátékok résztvevőit a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat folyóirataival (*Élet és Tudomány; Természet Világa; Valóság*) és EU-s diáknaplárrel ajándékozták meg. Az általános műveltségi totó legügyesebb játékosai könyvjutalomban részesültek.

A látogatók megtekinthették a 15. Fotóművészeti Nyári Egyetem alkotásaiból összeállított fotókiállítást és az Országos Filmszemle alkotásait; a csillagászati műsorok révén – *Utazzunk a Marsra!*, *Égiekkel játszó földi lelemény*, *A Nap családja*, *Süni és a csillagok* – betekintést nyerhettek a csillagok és bolygók világába; távcsővel fürkészhették a Nap sziporkázó fényét; a táncos lábúak reneszánsz kori tánclépéseket gyakorolhattak.

A kisiskolások kez ügyességüket, képzelőerejüket fejleszthették a kézműves foglalkozásokon és a csillagászati játszóházban: csuhé- és csutkababát készítettek/öltöztettek, nemezelték, űrsiklót hajtogattak, valamint kék színű lufikra égboltot rajzoltak.

A felnőtt érdeklődők tájékozódhattak a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat sokrétű felnőttképzési kínálatáról: a TIT-TELC angol és német nyelvi (tovább)képzési lehetőségeiről, a számítógép-használó tanfolyamok elérhetőségeiről, a különböző ismeretterjesztő-tudománynpszerűsítő programjairól.

Az ünnepség tartalmas, változatos programkínálatát a résztvevők aktív és érdeklődő magatartása tette még színesebbé.

KRAICINÉ SZOKOLY MÁRIA

Író-olvasó ankét a felnőttképzésről

„*A művelődés hete – a tanulás ünnepe*” elnevezésű, az európai gyakorlatból jól ismert rendezvénysorozatot Magyarországon először 2001-ben rendezték meg a Magyar Népfőiskolai Társaság, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, a Magyar Művelődési Intézet és a Magyar Pedagógiai Társaság, mint alapítók, együttműködve a Német Népfőiskolai Társaság Nemzetközi Intézetének magyarországi projektirodájával és az Általános Művelődési Központok Országos Egyesületével. A cél, hogy a tanulás mielőbb, mindenki számára, szabadon hozzáférhetővé váljon. Azóta az alapítók immár hat alkalommal, országsszerte több tízezer fő részvételével rendezték meg a tanulás ünnepét. A bekapcsolódó szervezetek egyre több régióban és településen, egyre színesebb programmal hívják fel a figyelmet az egész életen át tartó tanulás jelentőségére. A helyi programok célközönségüket, a tanuló vagy tanulni szándékozó ifjakat és felnőtteket, valamint a kínált témákat tekintve is széles spektrumot fednek le, de mind a kisebb helyi rendezvények, mind az országos és esetenként nemzetközi események az adott körben nagy fontossággal, innovatív erővel bírnak. A rendezvénysorozat fő profilját elsősorban a szakmai programok, konferenciák, tapasztalatcserék, előadások, kiállítások, interaktív programok, bemutatók, nyílt napok és a szórakoztató jellegű utcai népünnepélyek, fesztiválok jelentetik, ezzel is felhívják a figyelmet az ország és az egyének jövője szempontjából egyaránt fontos felnőttkori tanulás jelentőségére, a változó hazai felnőttképzés lehetőségeire.

A 2008. évi Budapesten szervezett központi rendezvények egyik kiemelkedő eseménye volt a Magyar Pedagógiai Társaság, valamint a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus közös rendezésében megvalósult „Író-olvasó ankét a felnőttképzésről” c. könyvbemutató. A rendezvényen megjelent a hazai felnőttképzés színe-java, számos felnőttképzési szakember: kutatók, oktatók, oktatáspolitikusok és a fiatalok,

a felsőoktatás „bolognai” átalakulása kapcsán megindított andragógia szak hallgatói.

A rendezvény fő célja – a felnőttképzés témában 2007-ben és 2008-ban megjelent könyvek bemutatása kapcsán – az volt, hogy párbeszéd alakuljon ki a felnőttoktatás aktuális, a könyvek által is érintett témáiban.

Így a beszélgetések és viták az andragógia történeti eseményeinek, az egyes korszakok trendjeinek értelmezésére és feldolgozására, az andragógusképzésre, a felnőttképzés fő területeinek (általános és szakképzés, nyelvtanítás) jellemzőire és a felnőttképzés kiemelt célcsoportjaival való foglalkozás módszertani kérdéseire irányultak.

A rendezvényen bemutatott kiadványok a következők voltak.

Magyar Edit – Maróti Andor (szerk.): A magyar felnőttoktatás 50 éve ELTE Eötvös Kiadó; Bemutatta: Csoma Gyula

A rendszerváltás követő tizenhetedik év tájékán számos tudományág művelői körében felmerülni látszik az igény, hogy tekintsünk vissza a rendszerváltást megelőző ellentmondásos időszakra, vegyük számba azokat a trendeket, tudományos eredményeket, politikai döntéseket követő kisebb és nagyobb jelentőségű változásokat, amelyek megelőzték, megalapozták a rendszerváltás követő megújulást az adott területen. A kötet a felnőttképzés világára tekint vissza, a Magyar Pedagógiai Társaság Felnőttnevelési Szakosztály tagjai írják le emlékeiket a felnőttoktatás elmúlt 50 évének tapasztalatairól.

Kraiciné Szokoly Mária, Laki Ildikó, Pető Tamás (szerk.) Nemzetközi tapasztalatok a felnőttképzés világából TIT Pannon Egyesülete; Bemutatta: Piróth Eszter

A kiadvány, a TIT Pannon Egyesülete Határon Átnyúló Felnőttképzés Nyelvi Módszertani Központ létrehozása kapcsán a felnőttképzés általános és szakterületi kérdéseivel foglalkozik: egyfelől a felnőttképzés

különböző területeinek EU-s és hazai tendenciáit mutatja be, hogy alapot teremtsen a módszertani központ munkájához, másfelől idegen nyelvi felnőttképzéssel kapcsolatos tanulmányokat, elemzéseket, jó gyakorlatokat ad közre az idegen nyelvoktatás módszertani megújításának szándékával.

„*Felnőttképzés a XXI. században – igények, elvek, tartalmak, formák, módszerek. Segédlet felnőttképzők, oktatásszervezők, trénerképzéséhez*” Szerkesztő: Szöllősi Zsuzsa Kiadó: CIVITAS Pedagógiai Szakmai Szolgáltató Intézet. Bemutatta: Kraiciné Szokoly Mária

A kötet a Szülőföld Alap Iroda támogatásával készült, azzal a céllal, hogy korszerű, összefoglaló jellegű kiadványt adjon a határon túli magyar felnőttképzéssel foglalkozó szakemberek kezébe.

Trencsényi László (szerző-szerkesztő): *Jorgosz közlegény jelentései a 38. kilométerről. Új Helikon Bt. Bemutatta: Vedovatti Anildo*

A könyv az oktatás világának eseményeiről ír „alulnézetben”, középpontba állítva a rendszerváltás, a 89/90-es évek történéseit. A szerző írását kiegészítik a szerző kortársainak az akkori egyetemi hallgató tanítványainak emlékezései.

Debreczeni Tibor: *Különbéke Debrecenben 2008; Bemutatta: dr. Petravichné Matyaczkó Olga*

Megkapó mozzanata volt a rendezvénynek az „újkönyves” Debreczeni Tibor megszólalása, aki előző nap ünnepelte 80. születésnapját.

Tibori Tímea: *Zempléni átjáró MTA SZKI Belvedere Kiadó 2007. Bemutatta: Németh Andrea*

Az ötszáz oldalas kötet az NKFP 5/035/04 „Magyar-szlovák összehasonlító komplex képzési program a romák felzárkóztatásáért” c. projekt eredményeiről ad tudományos igényű összefoglalást, ezáltal módszertani segítséget és mintát mindazoknak, akik a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok kulturális, képzési, mentori eszközökkel történő segítésére, felzárkóztatására vállalkoznak.

Nagy Ádám (szerk.): *Ifjúságügy. Ifjúságszakma. Ifjúsági munka. Palócföld Alapítvány, Új Mandátum Kiadó; Bemutatta: Fábíán Judit*

A szerző e könyvében is arra a kérdésre keresi a választ, hogy „... tekinthet-e a társadalom az ifjúságra, mint a rossz hatásoktól védelmezni kívánt csoportra, és tekinthet-e mint erőforrásra, mint lehetőségre. Továbbra is dominálni fog-e az ifjúságot két szegmenségben látó és láttató ifjúságvédelmi elitpolitika? A közélet továbbra is a problémahelyzetet,

megoldandó konfliktusokat, válságkezelést igénylő kérdéseket lát-e ott, ahol láthatna lehetőségeket, unikális szempontokat, dinamizáló erőforrást.”

A könyvbemutató jól szolgálta a friss felnőttképzési szakirodalomról való tájékozódást, illetve – reményeink szerint – további írásos tevékenységre ösztönözte a megjelent szakembereket és szakírókat. A jelenlévők megállapították, hogy a felnőttképzés tömegesebb méretű szakmává válásához szükséges lenne a nagyobb volumenű publikálásra mind a tudományos jellegű szaksajtó és kiadványok, mind a felnőttképzéssel kapcsolatos ismeretterjesztő jellegű munkák vonatkozásában. Megjegyzendő, hogy ezt a határon túli magyar felnőttképzéssel foglalkozó szervezetek is várják és sürgetik, hiszen Ukrajnában, Romániában és a délvidéken élő magyaroknak igen fontos tájékozódási pontot jelentenek a nálunk megjelent felnőttképzési kiadványok.

TRENCSENYI LÁSZLÓ

Kukabúvárok az elitegyetemen

Kiért szól a harang? Tesszük fel rendre az immár hagyományos magyarországi „A művelődés hete – a tanulás ünnepe” – rendezvénysorozat előtt. Az életem át tartó tanulás tapasztalt hazai szakember-csoportjai kiváló szakmai diskurzusokat, konferenciákat tudnak szervezni elkötelezettségük tárgyáról, mindig van is mit megbeszélni, öröm is, gond is, siker is, feladat is.

Aztán a tervező beszélgetéseken rendre megrajzoljuk az ünnep „igazi” célcsoportját, megtervezzük, miképp is fogjuk megszólítani a tanulástól – elsősorban társadalmi helyzetéből adódóan – elzárt, kiszorított, távoltartott nehéz sorsú szegényembert, fiatal, idősebbet. Az értelmiség kultúráközvetítő felelősségét keressük mindig programjainkon, lényegében erről szól a diskurzus.

A hazai tanulásünnepi tapasztalatok szerint – mi tagadás – aztán nagyon nehéz megtalálni, megszólítani őket.

Hogyan lehetne hatékonyabb megidézésük? Tesszük fel mindig a kérdést.

Csattanós választ adott tőlünk teljesen függetlenül Éless Béla. A Budaörsi Játékszín vezető rendezőjeként 2008 nyarán színpadra állította a Kukabúvárokat. A darab címe mára elcsépelet szleng-kifejezésnek hat. Az amatőr színjátszó mozgalmak ismerője pontosan tudja, hogy 1971-ben ezt a szót Tatabányán használták először. A hasonló című híres-hírhedt, betiltott-ünnepelt egykori ösbemutató. A városban 2%-ra nőtt a veszélyeztetett gyerekek száma, akikkel találkozni lehetett a lakótelepi házak szeméttárolóiban. A fiatal, lelkes amatőrök annak idején ezen háborodtak fel, s készítettek nagyhatású dokumentumjátékot. Ezt követte a politikai botrány csaknem 40 esztendeje. Az amatőr színjátszás felelőssége szerint tette a dolgát – ébresztette a társadalom lelkiismeretét.

Istenem, 2 %!

Hol vagyunk már ettől? S hol az a bizonyos lelkiismeret?

A tatabányai előadás budaörsi „retrója” – jó előadás volt (el is csapták a színpadra állító direktort utána) nagy hatással volt a kisvárosba látogató nézőkre. A mai előadókban ugyanaz az eltökélt hit lobogott, mint annak idején.

A rendező rendelt még egy darabot az előadáshoz: Szödy Szilárd és Rákóczy Anita szerkesztettek hatásos dokumentumjátékot Hátamon a házam címmel. A remek dramaturgiával valóságos interjúkból építkező darab – Gorkij Éjjeli menedékhelyét idézően – arról szól, hogy mélybe szorult, egzisztenciájuk utolsó morzsáit felélő, a hajléktalanságba zuhant, aluljáró-lakó embertársaink tragédiáik mélyén őrzik humánium-tartalékaikat.

Igen!

Ez a két darab a „Tanulás ünnepe” célcsoportjainak szimbóluma!

Ezért döntöttünk úgy, hogy fontos eseményként az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai-Pszichológiai Karának aulájába hívjuk meg az előadást. Pedagógusjelöltek, andragógusjelöltek s oktatóik közé. (Szociológiai felmérések szólnak arról, hogy felsőoktatásunkban, így kultúráközvetítő értelmiségi szerepre készülő hallgatóink közt elenyésző azok száma, akiknek primer élményük lenne a darabokban ábrázolt világból, védett gyerekkorból és kamaszkorból érkeznek az universitas falai közé, nem is mindig nyitottan szociális elköteleződés iránt. Igen! Őket kell megszólítani a „Kukabúvárok” és a „Hátamon a házam” élményével!

Éless Béla társulatában kiváló partnerre, a Tanulás ünnepére áldozó kormányzati szervezetben támogatóra találtunk¹.

Október 15-re színházzá alakult a Kazinczy utcai épület aulája, az órára igyekvő szorgalmasoknak is feltűnt: valami történik.

Körülültük az előadást, egészen közelről nézhettünk a lelkes és hozzáértő, üzenet-tudatos játszóknak tekintetében. Különösen a Kukabúvárok esetében érződött ez a hatás. Hiszen kortársak álltak, s szóltak kortársakkal szemben!

¹A támogatási pályázatot kiíró Nemzeti Szakképzési és Felnőttoktatási Intézet mellett élvezhettük az ELTE PPK dékánjának segítségét, ill. támogatást nyújtott az Új Helikon Ifjúsági és Oktatási Szolgáltató Bt. Az Éless Béla Társulat méltányos fellépési díjat kért.

Ez a hangulat fokozódott a játékot követő anketon. Az előadók sorra beszámoltak a próbák, a felkészülés során szerzett élményeikről: mit jelentett számukra a találkozás a gyerekszegénység élményeivel. Ők – a fiatal színészek – már ekkorra „túlestek” az azonosulás beavató szertartásain, ezért tudtak olyan hitelesen, meggyőzően szólni.

A szolidaritás gondolata tehát több körben érvényesült ezen a verőfényes őszi napon.

Külön öröm volt számomra, hogy mint az „elitegyetem”, az ELTE képviselőjeként fogadhattam a nézőtéren a józsefvárosi Dankó utcából érkező, már-már „hátrányos helyzetűeknek” tekinthető „wesleys” főiskolások népesebb csoportját is.

HARANGI LÁSZLÓ – KELNER GITTA

Hátrányos helyzetű régiók felzárkóztatásának elősegítése a felnőttképzés, közművelődés módszereivel

(Országos szakmai konferencia, 2008. október 16-án)

Ahogy egy család nem lehet igazán boldog, ha valamelyik tagja tartósan beteg vagy gyengélkedik, úgy egy nemzet sem lehet megelégedett, ha egyes vidékei lemaradtak a fejlődésben. Így nem lehet teljességgel gazdag és szép Magyarország sem, ha Csereháton, Bodroghözben, Galyaságban, Hegyközben, Szamosháton, Illancson vagy az Ormánságban nagy a munkanélküliség, falvak sokasága nem megy előre, nem gyarapodik. Ma az ország lakosságának mintegy egyharmada él az átlagosnál elmaradottabb tájakon, 15%-a pedig, összesen mintegy másfélmillió ember tengődik, nyomorog nagyon szegény vidékeken, főképpen a határ menti aprófalvakban. Az egyik ok, mint ahogy erre a konferencia egyik előadója is rámutatott, Trianonra vezethető vissza, amely úgy húzta meg a határt, hogy elvette ezektől a térségektől a levegőt, mert elvesztették kulturális, gazdasági központjaikat. A másik körülmény, hogy a nehézipar, bányászat visszaesése miatt megszűnt a napi és a heti ingázás ezekből a körzetekből az ország ipari, gazdasági központjaiba, de a 70-es, 80-as évek felemás mezőgazdasági fejlődéséből is kimaradtak, új munkahelyek nem létesültek.

Konferenciánk célja az volt, hogy a szélesebb gazdasági és társadalmi összefüggések háttérében útmutatást adjunk a felnőttképzés és a közművelődés lehetőségeinek fokozottabb felismeréséhez, módszereinek tudatosabb alkalmazásához, ennek az „országbetegségnek” a gyógyításához. Meggyőződésünk volt, hogy e leszakadt térségek, a kilátástalan falvak népességének aktivizálásában, öntudatra ébresztésükben, a támogatások elnyeréséhez és felhasználásukhoz szükséges ismeretek megszerzésében sokat tehet a felnőttoktatás és közművelődés, annak emberi közelsége, bátorítása, tájékoztatása. Sejtettük, hogy ebben kulcsszerepet töltenek be az önkormányzatok munkatársai, a helyi népművelők, felnőttoktatók, a népfőiskolák és a TIT aktivistái, a különböző társadalmi szervezetek,

egyesületek, az egyházak önkéntesei, valamint a kívülálló, de a leszakadt térségek tanácsadásával foglalkozó közművelődési és felnőttoktatási intézmények, továbbá a regionális és országos szervezetek szakemberei. Az egyes témakörök igényes elméleti és gyakorlati feldolgozásával, a külföldi példák bemutatásával végső soron szándékunk az volt, hogy rámutassunk azokra az emberi, mentalitásbeli és kulturális momentumokra, amelyek a kitörési pontok megtalálásához, a helyi gazdasági, turisztikai, tradicionális adottságok felismeréséhez, a foglalkoztatásbeli hasznosításukhoz kívánatosak.

Reményeink maximálisan teljesültek! A konferencia előadásaiban és az azt követő vitákban ugyanis egy igen *speciális andragógiai, közművelődési stratégia* körvonalai bontakoztak ki, amelyben egybeötvöződik a településfejlesztés, munkahelyteremtés és a „testre-szabott” felnőttképzés, közösségi nevelés. Ebben fontos helyet kell, hogy kapjon a csalódott, tanulástól elszokott fiatalok és idősek önbizalom erősítése, az erejükben és előzetes tudásukba vetett hitük visszanyerése. Oda kell hatni – hangsúlyozták a résztvevők és az előadók –, hogy minden községben, kistérségben legyen valaki, egy igen aktív, leleményes, kreatív közösség, amely a térség mindenirányú lehetőségeit feltárja, és megfogalmazza a munkát és keresetet nyújtó kulturális hagyományokat, turisztikai, táji adottságokat, de ugyanakkor segítséget nyújt az ehhez szükséges tudás megszerzéséhez is. Az európai és a hazai források bőségesek, félő azonban, hogy ezek a pénzek nehezen jutnak el oda, ahova szánják. Ezért egy támogató, mentori szolgálatra van szükség, amelynek meghatározó intézményei lehetnek a felnőttoktatási, közművelődési szervezetek, intézmények, hogy munkatársai formába öntsék az igényeket, és a pályázati mechanizmussal párhuzamosan egy alulról építkező, kölcsönös párbeszédű folyamatot hozzanak létre. Erre már van is jó példa egyes vidékeken, a kistérségi koordinátorok személyében. Mindenképpen fontos a mindenirányú önkormányzati, társadalmi, munkaügyi, szakmai, tanügyi, gazdasági és vállalkozói erők összefogása.

Hasznosnak bizonyult a nemzetközi kitekintés is, amelyből megtudtuk, hogy Portugália egy lepusztult körzetében, képzéssel egybekötött, hosszú és szívós munkával, az uniós és hazai forrásokat ügyesen felhasználva, egy turistaparadicsomot hoztak létre, ahol a szerelő-javító munkálatokat az erre a célra kiképzett helyi fiatalok látták el. Hogy a semmiből is lehet tőkét kovácsolni, arra jó példa, hogy Lisszabon egyik elgettőso-

dott negyedében csellengő afrikai fiatalok táncát koreografálták, vitték színpadra, és „multi-kulturális”, ételcsemegéket elkészítő, vállalkozói képzéssel felkészített negroid asszonyokból lettek étteremtulajdonosok, ahova szívesen térnek be az amerikai turisták.

Az egész napos vitához, eszmecseréhez – amelynek moderátora **Csoma Gyula** oktatáskutató és **Harangi László** művelődéskutató volt – a „muníciót” a témához értő, különböző helyekről érkező elméleti és gyakorlati szakemberek szolgáltatták.

Sára Jánosnak, a Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium Területfejlesztési Főosztálya vezetőjének előadása azért volt izgalmas számkra, mert betekintést nyújtott abba, hogy az uniós és a hazai fejlesztéspolitikának mennyire, ha úgy tetszik, „szívügye” a területi kohézió, azaz az elmaradott, országok, régiók felzárkóztatása, amelyre eddig ilyen mértékben nem gondoltunk. Az Európai Unió esetében ez összhangban van az igazságosság, egyenlőség, demokrácia szellemiségével, amelyet számos dokumentumban deklarál. Hazai viszonyok között a „területi kohézió” a legmarkánsabban a 33 leghátrányosabb helyzetű kistérség felzárkóztatására irányul, mégpedig az Új Magyarország Felzárkóztatási Programban. Erre 135 milliárd forint van elkülönítve, amelynek fontos aspektusa, hogy nem csak az érintett községek infrastrukturális hiányosságait kell felszámolni, hanem az ott élők életesélyeit, készségeit, ismereteit is fejleszteni kell, amelyben döntő szerep jut a felnőttképzés és közművelődés intézményeinek, beleértve a személyi és tárgyi feltételeket is. Tehát itt kell ügyesen pályázni és a pénzzel jól sáfárkodni!

Dr. Havas Gábor szociológus, az MTA Szociológiai Kutató Intézet részéről, e másik Magyarország történelmi és társadalmi gyökereit villantotta fel, amely hozzásegített bennünket a megoldások formalizmustól mentes, differenciáltabb megközelítéséhez.

Diósi László, a Nógrád megyei Egységes Pedagógiai Szakszolgálat Intézményegység igazgatóhelyettese a foglalkoztatást elősegítő alapprogramokhoz adott hasznos tanácsokat, hangsúlyozva az összefogást, a partnerséget a legkülönbözőbb állami, önkormányzati szervezetekkel, üzleti körökkel.

Makrai Ilona igazgatóasszony mindennapi gyakorlatból merített előadásának azért örültünk, mert mint a Nógrád megyei Tereske község óvoda, általános iskola és integrációs bázisintézmény vezetője a cigánysággal való speciális bánásmódról osztott meg velünk andragógiailag is

megfontolandó módszereket, speciális metodikai megközelítéseket. Amit nagyon a lelkünkre kötött a szorongás és félelemérzet legyőzése a hallgatókban, az elszenvedett iskolai kudarcok feloldása, a kölcsönös bizalom kialakítása. A körülményekhez alkalmazkodó, maximálisan toleráns és empátikus oktató-nevelő munkájukat fémjelzi, hogy többen, a férfiak közül, fakitermelői, nehézgépkezelői, targoncavezetői és biztonsági őr OKJ-s vizsgát tettek, maradhattak munkahelyükön, mert bemutathatták az általános iskola elvégzését igazoló bizonyítványukat. A több hónapig tartó, szakmailag, emberileg is kiemelkedő program személyiségükre is kihatott, mert a keservesen végrehajtott, nagy lemondásokkal járó tanulásuk után valahogy többen érezték magukat, másképp viselkedtek, mint korábban, kevésbé szégyelltek cigány mivoltukat, mondhatnánk úgy is: „erősödött identitástudatuk”.

Hefner Erika, a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus Dél-Dunántúli Kulturális Koordinációs Irodájának vezetője a hátrányok leküzdésének ún. „kulturális modelljét” állította elének. Ennek lényege, hogy egy szegény, gazdaságilag lemaradt, de tárgyi, szellemi és természeti kincsekben gazdag vidék igyekszik kamatoztatni értékeit és turizmust, idegenforgalmat, vendéglátást fejleszt, amely keserves, de szívós munkával, új mesterségek, vállalkozások kitanulásával jobb időket hoz az éppen csak vegetáló tájakra is. Ennek jó példája az Ormánság, amely bővelkedik szívet-lelket vidító látnivalókban, csak élni kell vele.

Teszik is ezt az ott élő emberek, amennyire tudják, igénybe véve külső és belső segítséget.

Borbáth Erika, a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus főigazgatója igen izgalmas és tanulságos előadásában Cserehát legeldugottabb falvaiba vitt el bennünket, hogy bemutasson egy felzárkóztatási programot, melynek célja a lehetőségek felkutatása, kezdeményezések elindítása, a helyi vezetőkkel való találkozás volt, amelyen a munkacsoport a felemelkedés módozatait vitatta. A program következetes és szívós munkájának köszönhetően tanfolyamok szerveződtek, erősödött a helyi összefogás, megnövekedett az aktivitás minden irányban (kapcsolatok felvétele, pályázatfigyelés, stb.).

Dobák Judit, a Miskolci Egyetem, BTK Kulturális és Vizuális Antropológiai Intézetének tanársegédje egy Borsod-Abaúj és Zemplén megye néhány leghátrányosabb helyzetű kisközségeiben végzett kutatásának eredményeit ismertette. A nagy apparátussal és szociológiai megalapo-

zottsággal lefolytatott vizsgálat végső üzenete az volt számunkra, hogy minden helyi társadalomban vannak, ha nem is a hivatalos körökön belül, hanem azon kívül is „innovatív” személyek, akikre a gondok, problémák megoldásában lehet számítani.

Péterfi Ferenc, a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus Közösségfejlesztési Osztályának vezetője a közömbösség és passzivitás ellen tört lándzsát, és igen szenvedélyesen, társadalmi közönségi tervezést és aktivitást sürgetett a hátrányos helyzetű településeken. Igazat adtunk neki. Tehát törekedni kell arra, hogy minél több polgár törje a fejét mit kellene tenni a felemelkedés érdekében, majd cselekvési programot kell készíteni!

Harangi László művelődéskutató, a Magyar Pedagógiai Társaság Felnőttnevelési Szakosztályának elnöke a felzárkóztatás nemzetközi tapasztalataiból hozott néhány érdekes és hasznos tapasztalatot. Nemcsak Portugáliából és Mexikóból, amelyről már szóltunk, hanem Japánból is. Mert ez utóbbiban is vannak kis szigetek, ahol a lakosság elöregedett. Például ilyen Shiriashi szigete a japán beltengerben, ahova a természet csendje vonzza a látogatókat, de bemutatják a régi öntözési módszereket is, majd az öregek megszólaltatják a taiko dobot, mert ez csak itt van. A közeli szárazföldről érkezett gimnazisták pedig társadalmi munkában bemutatják a szigetről származó shiriashi odori, kegyeleti táncot.

A mintegy tíz „frontvonalból” érkezett és hetven felnőttoktatási, közművelődési, munkaügyi „multiplikátor” megelégedettségüket a helyszínen is kinyilvánították, és többen utólag elektronikus úton köszönték meg a hasznos útravalót. A Köznevelés c. folyóirat 2008. november 21. számában pedig „Miben segíthet a felnőttoktatás?” címmel méltatta a konferenciát.

A tanácskozást – „A Művelődés Hete a Tanulás Ünnepe” programozat keretében – a Magyar Pedagógiai Társaság Felnőttnevelési Szakosztálya rendezte, partnerségben a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátussal.

TÓTH ZSÓKA

Felnőttként is nehéz az iskolatáska?

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus, együttműködő partnereivel – Magyar Népfőiskolai Társaság, Magyar Pedagógiai Társaság, Tudományos Ismeretterjesztő Társulat – pályázatot hirdetett 2008 tavaszán „Felnőttként is nehéz az iskolatáska?”, valamint „Legkedvesebb tanítványom” címmel.

Kíváncsiak voltunk, hogyan birkóznak meg a többlet feladatokkal, akik munka mellett, vagy éppen munka nélkül vállalják a továbbképzést, a tanulást, mert úgy látják, erre szükségük van.

A pályázatokban azon átadható tapasztalatok, örömök, gondok megfogalmazását vártuk, amelyekkel a tanulás folyamán találkoztak.

A felnőttkori tanulásban milyen szerepe van a családnak, a tanulásról való együttes döntés, hozza-e magával a közös teherviselést is?

A felnőtt korú tanulók, akik a tudásért komoly erőfeszítést tesznek, mennyiben módosítják a tanár és tanítvány viszonyt?

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy milyen segítséget gondolnának szükségesnek, hogy még hatékonyabb legyen a felnőttek tanulása és tanítása.

Jobbára kistelepülésekről jelentkeztek, de érkezett pályázat Jeruzsálemből, Budapestről és Miskolcra is.

A pályázók között találunk mesterembert, mozgássérültet, akinek számos nehézséget kellett legyőznie, hogy egyáltalán iskolapad közelébe kerülhessen, írt egy rendkívül sikeres fiatalasszony, és az érettségiig 8 év alatt eljutó, nehéz sorsú roma származású asszony.

Írtak a felnőttkorban vállalt tanulás nehézségeiről, a családról, a sikeres vagy sikertelen vizsgákról, a hullámvölgyekből való kilábalásokról, és arról is, hogy mihez segítette őket a tanulás, milyen változást és milyen irányba hozott az életükbe?

Tudományos igénnyel írott pályázat is érkezett oldalnyi szakirodalommal.

A művelődés hete – a tanulás ünnepe rendezvénysorozat záró és egyben kiemelkedő programja volt a „Felnőttként is nehéz az iskolatáska?”, valamint a „Legkedvesebb tanítványom” pályázatok beküldőivel való találkozás, a pályázat eredményhirdetése.

Megtisztelő volt számunkra, hogy a pályázók közül sokan vállalták a korai felkelést, vonatozást és gyermekeikkel, párjukkal, tanítványukkal jelen voltak a bensőséges ünnepségen.

Minden pályázó emléklapot és ajándécsomagot vehetett át, illetve az alábbi írások jelennek meg a Magyar Művelődési Intézet SZÍN – közösségi művelődés című folyóiratának 2009. januári, valamint a Felnőttképzés c. folyóirat 2009. márciusi számában.

SZÍN – közösségi művelődés című folyóiratban:

Farkasné Fülöp Hajnalka: Notesz és fakanál, vagyis egy nagycsaládos kíváncsi anyuka az iskolában vajon mit, hogyan csinál? (Szada)

Gabula Andrásné Halmos Mónika: Hit, virág, szeretet (Kistarcsa)

Halászné Szabó Terézia: Felnőttként is nehéz az iskolatáska? (Perkátá)

Kiss Sándorné: „Felnőttként is nehéz az iskolatáska?” (Újszilvás)

Mikó-Tóth Marianna: Diploma után

Novákné Bede Márta: Felnőttként is nehéz az iskolatáska? (Szolnok)

Szabó Andrea: Egy álom valóra vált (Sarkad)

Teleki Tibor: Felnőttként is nehéz az iskola? (Szászvár)

Somos Csilla: Felnőttként is nehéz az iskolatáska? (Jeruzsálem) –
Legkedvesebb tanítványom.

Felnőttképzés című folyóiratban:

Pavlics Tamás: „Örömmel vagy körömmel?” (Budapest)

Az alábbiakban szemelvényeket olvashatnak a „Felnőttként is nehéz az iskolatáska?” és a „Legkedvesebb tanítványom” című pályázatokból.

„2002. április 16-án megrendülten vettük tudomásul, hogy férjem, három gyermekem édesapja meghalt.

Idősebb fiam az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Vegyészkarának Gyógyszerkutató szakán diploma előtt állt. Lányom a Szolnoki Külkereskedelmi Főiskolára adta be jelentkezését, kisebb fiam az általános iskola 3. osztályába járt. Mit tesz ilyenkor egy anya? Teszi a dolgát, túri a fájdalmát, tartja a gyermekeiben a lelket, vigasztal és bizakodik, hogy majd lesz valahogy. „Túlélni, mert a gyerekeknek szükségük van rád.”

2003. Megvan az első diploma. Sírás és nevetés. Boldogság, öröm, és: „Ha ezt apád megérhette volna!”

2004. október lányom és leendő vejem bejelentetik, hogy eljegyzik egymást. Megszerveztem, lebonyolítottam.

2004. november fiam és leendő menyem bejelentetik, hogy eljegyzik egymást. Megszerveztem, lebonyolítottam.

2005. május 28. Fiam megnősült.

2006. január. Lányom és vejem júliusban házassággal akarják megerősíteni 10 éves kapcsolatukat.

2006. január vége. Bejelentettem gyerekeimnek, hogy ha már ketten maradunk öcsétekkel én beiratkozok EGY főiskolára. Semmi tényleges elképzelés, csak az, hogy tanulni akarok. Felneveltem három gyereket, most már én következek. Lányom hozott egy felvételi tájékoztatót és elkezdtünk keresgetni. 1973-ban érettségiztem, közgazdasági szakközépiskolában. 51 éves fejjel feltettem a lécet, azonban kérdések egész sora zúdult rám:

Szükségem van nekem erre? Igen

Fogékony még az agyam az új ismeretekre? Meg kell próbálni.

Fogom én ezt bírni? Munkahely

és gyereknevelés?

Az ember sok mindenre képes.

Felvesznek egyáltalán?

Ki fog derülni.

Mi lesz, ha nem sikerül?

Miért ne sikerülne?

És még sorolhatnám kérdéseimet, amelyekre magam adtam meg a válaszokat. Magamat kellett meggyőzőnöm, hogy képes vagyok rá, habár semmi tétje nincs a sikernek, vagy következménye az eredménytelenségnek. Ez kellett ahhoz, hogy lazán, de határozottan döntsek. Megpróbálok.”

Kiss Sándorné – Újszilvás

„Úgy érzem, a számtalan élethelyzetben, ahol az embernek helyt kell állnia, ebben az esetben – a legnagyobb igyekezet ellenére is – mindig lesz olyan terület, ami kissé elhanyagolódik. Véleményem szerint nem lehet tartósan mindenhol ezer százalékon pörögni, mert annak nincs jó vége. Meg kell találni az arany középutat itt is, hiszen miközben lelkesen dolgozunk bizonyítványunk megszerzésén és karrierünk csiszolgatásán, közben az sem hátrány, ha nem hagy el a kedvesünk vagy látjuk felnőni a gyerekünket.

Egyébként én sem voltam mindig egyformán lelkes, sokszor gondoltam, hogy jó lenne magamnál tartanom egy infúziót, ami egyenletesen adagolja a kávé és a húsleves, és egy olyan gomb sem jött volna rosszul, amit ha megnyomok, a Maldív-szigeteken találok magam koktélt szűr-csölgetve, fűszoknyás fiúk társaságában, de mivel ezt a bizonyos gombot még nem sikerült feltalálnom, ezért maradt minden az eredeti tervek szerint.

Mindenképp fontosnak érzem megemlíteni, hogy a közvetlen felettesem nagyban támogatott abban, hogy tudjak tanulni. Mindig úgy alakította a műszakbeosztásokat, hogy én el tudjak menni iskolába, ami tapasztalatom szerint nagyon nagy dolog. Elég csak a saját osztályomban körbenézni és látható, hogy a munkaadók nagy részét egyáltalán nem érdekli, hogy van aki iskolába jár. Persze a sikerhez nem csak a munkahely hozzájárulása szükséges, az is fontos, hogy azok, akik az embert körbeveszik, támogassák céljai elérésében. Ez főleg akkor számít nagyon, mikor át kell lendülni a holtponatokon vagy éppen kell az erő a vizsgákhoz.”

Tóth Tímea – Budapest

„A lányom után az életemben a tanulás a meghatározó. A lányom és a tanulás alá rendelek mindent. Ezért még a munkahelyemről is kiléptem, ahol elég szép sikereket értem el, mint közbeszerzési referens. A munkahelyem nem igazán támogatta a tanulás miatti hiányzásaimat, ezért váltottam. Úgy tapasztalom, hogy a mai magyar munkaadók többsége még nincs megfelelően felkészülve a felnőtt társadalom tanulás iránti igényének kielégítésére. Magánzó lettem, így az időbeosztásom rugalmasabb, valamint egyensúlyban tudom tartani a gyerek és a tanulás közti időmet. Az egyensúly a tanulóval töltött években kulcsszó, hiszen nem szabad, hogy a tanulás mániánkká váljon, nem szabad, hogy a tanulás beteggé tegyen, a tanulást tekintsük egy izgalmas kalandnak!”

Rácsai Tünde – Debrecen

„Miközben e sorokat írom, másfél éves kisfiunk békésen alszik a szobában. Kilenc óra. Nyolc órakor – az esti szopizás után – beraktam a kiságyba, meséltem, énekeltem, majd fél kilenckor az egyenletes szuszogást hallván, kijöttem. Ha szerencsém van, fél hatig, ha nincs, négyig nem ébred fel. Beállt már a kis napirendje, az alvásokat – aránylag – jól „betartja”.

Mit nem adtam volna fél évvel ezelőtt az ilyen előre kalkulálható időbeosztásért! Merthogy akkor írtam a szakdolgozatomat, majd készültem a májusi és júniusi államvizsgára könyvtár-informatika szakon.

Elkövettem életem egyik – bevallható – nagy baklövését: az egyetem elvégzése után nem csináltam meg rögtön a szakdolgozatot és az államvizsgát. Hat évvel ezelőtt végeztem magyar szakon is, s úgy gondoltam – én botor! –, hogy egyszerre elég az egyik szakból – magyarból – leállamvizsgáznom, a másikat, a könyvtár-informatikát hagyom a következő évre. A következő évből több, mint öt év lett.

...

Egyedül utaztam le vizsgázni, 21-én, szerda este. Marcit a húgoméknál hagytam, míg a férjem nem végez a munkával, s nem tudja hazavinni. A vonaton, miközben olvastam a tételeket, gyomorgörcsöm volt. Próbáltam nyugtatgatni magam. Valamit mindegyik tételről tudtam, tehát olyan nagy baj nem lehet. Meg végül is, mi lehet a legszörnyűbb? Hogy nem sikerül a vizsga. De ez a legfontosabb az életemben? Nem. A legfontosabbak az otthonunkban vannak: a kisfiam és a férjem. Ez persze nem azt jelenti, hogy a vizsga egyáltalán nem fontos, csak azt, hogy nem

az a legfontosabb. Ha nem sikerül, nem sikerül. Még mindig lesz egy esélyem, a következő vizsgaidőszakban. És ha akkor sem sikerül? Na bumm, akkor nem leszek könyvtáros. De anyának már most anya vagyok!

Éjfélkor már Szegeden voltam, a barátnőméknél. Hajnalban felkeltem, még egyszer átnéztem a tételeket, s indultam a tanszékre. Útközben felhívtam a férjem, hogy hogy telt az éjszaka, mikor aludt el Marci, evett-e rendesen, nem hiányzott neki a szopi, és ... és mindent tudni szerettem volna az elmúlt fél napról (ami valójában éjszaka volt). A tanszéken már azt vártam, hogy legyenek túl az egészen. Én voltam az első, a tételről tudtam beszélni – igaz, nem a legfrissebb információim voltak, de a vizsgáztató tanárok nagyon rendesek voltak, utólag is köszönet nekik. Megkönnyebbülve jöttem ki a teremből, mert éreztem, hogy megvan az államvizsgának a könyvtáros része. A jegy nem számított. Túl voltam rajta. A busz indulásáig (13 óráig) volt egy kis szabadidőm, egyedül, gyerek és férj nélkül. Nostalgizálni szerettem volna, sétálni Szeged utcáin, végigjárni az egyetemistaként látogatott helyeket. Szakadt az eső. Pirongattam magam: még napsütést is akarok? Nem elég, hogy sikerült a vizsgám?!

Este hatra értem Kaposvárra, ahol a férjem és a kisfiam várt. Mi Marcival mentünk tovább Szennára, édesapjának menni kellett estére dolgozni. Aztán mégiscsak kaptam „jutalmat”: otthon Marci megfogta a kezem, és felállt. Egyedül. Először.”

Mikó-Tóth Mariann – Sarkad

„Felnőttként is nehéz az iskolatáska?

Az! Bizony az, még hozzá sokkal nehezebb, mint gyermekként.

Akkoriban még nem cipeltünk olyan súlyokat, melyeket, ha akarnánk, se tudnánk letenni.

Vesztettünk rugalmasságunkból, már az újdonságokhoz való alkalmazkodás képessége sem régi; harminc év kihagyás után a tudás egy része a feledés homályában, más része elavult, a kerekek is kissé berozsdásodtak; szóval komplexusok, félelmek – nem is kevés. Mindezen hátrányokkal természetesen lépést illenék tartani az iskolapadból alig kikerült, vagy még ki sem lépett fiatalokkal, kiknek semmi dolguk a tanuláson kívül, s mi sem természetesebb: tandíjukat apuka, anyuka fizeti.

Mit szépítem? Gyomorgörcssel mentem az első tájékoztatóra, ahol több mint száz gyerekeimnél is fiatalabb lány és fiú élénk zsvájába csöppentem. Szorongásomat némiképp enyhítette néhány harmincas visszafogottabb viselkedése.

A kezdeti nehézségeket megsokszorozta, hogy az intézmény szinte minden fórumán úgy néztek rám, mint egy őskövületre, vagy éppen optikai csalódásra, s igen kínos volt magyarázkodnom: hallgató vagyok. Többször volt bosszúság forrása a hangnem; nem gondoltam, és ma sem gondolom, hogy ugyanúgy kellene velem/hozzám beszélni, mintha tizen/huszonéves lennék.

A kollektív bemutatkozás kicsivel közelebb hozta egymáshoz a hallgatókat, majd lassan kialakultak szorosabb kapcsolatok is. Elsősorban az együtt utazók, a hasonló érdeklődésűek, és a jobb tanulók társultak, s alakítottak kisebb-nagyobb csoportokat. Magam ez utóbbiak szűk köréhez tartozom.

A kezdetek óta eltelt idő alatt szerencsére sokkal több kellemes, mint bosszantó élményben volt részem.

A hallgatók sokaságától eltérően a legkeményebb tanárokról is jó a véleményem. Előadásaikra szívesen jártam, még akkor is, ha azok a szombat estékbe nyúltak. Legtöbbjük nagy formátumú, jó előadó, segítőkész ember. A kivételek pedig erősítik...

Amit hiányolok, az bár nem feladatuk – hisz a hallgatók felnőtt emberek – mégsem volna szabad elsiklani fölötte: fegyelmet tartani. Következtesen.”

Halászné Szabó Terézia – Perkáta

„2000-ben bezárták a bányát, új munkahelyet kellett keresnem. A helyi benzinkúton kaptam állást, melynek feltétele volt, hogy töltőállomás kezelő és eladó, ezen kívül Propán-bután cseretelep kezelő bizonyítványokat szerezzek. Sajnos három év után, mivel a benzinkút nem felelt meg az új uniós előírásnak be kellett zárni. Ismét munkahelyet kellett keresnem. Mivel nem találtam szakképzettségemnek megfelelőt, úgy döntöttem, hogy egy nagy fordulatot veszek és egy teljesen új területen próbálok szerencsét. Asztalosként kívántam egy vállalkozást indítani. Ehhez egy átképzésen szerettem volna részt venni. Azonban ekkor óriási nehézségekkel találtam magam szemben. Az illetékes munkaügyi kirendeltségen érdeklődtem a lehetőségekről. Azt a tájékoztatást kaptam, hogy

csak az kaphat támogatást a képzésre, aki legalább három hónapja regisztrált munkanélküli. Én egy percig sem akartam az lenni. A másik feltétel, hogy a tanfolyam ideje alatt csak a munkanélküli segélyre számíthattam. Ez abban az időben egy ember megélhetéséhez is kevés lett volna, de nekem két gyermekről kellett gondoskodnom. Ezért más megoldást választottam. Kerestem egy szakiskolát ahol felnőtt képzéssel is foglalkoztak. Itt heti egy elméleti konzultációt vártak el a jelentkezőktől és egy igazolást arról, hogy a gyakorlati tudnivalókat egy műhelyben elsajátítják. Ezek után segéd munkásnak jelentkeztem egy asztalos műhelybe. Itt annyi fizetést kaptam, hogy a tanfolyam díját ki tudtam fizetni és még elég jövedelem maradt a család számára is. A felkészülés azonban nem volt egyszerű. Sokat kellett utaznom, a munkahelyem 40 km-re volt, így gyakorlatilag reggeltől estig úton voltam. A munkáltatót ráadásul csak a saját bevétele érdekelte, így a rám bízott feladatok is ezt szolgálták és nem az ismeretszerzést. Csak éjszaka és a hétvégéken tudtam tanulni, ennek ellenére igyekeztem alaposan felkészülni. A gyermekeim jeles tanulók, így muszáj volt nekem is jó bizonyítványt hazavinnem. Sokat köszönhetek a családomnak, akik megértették, hogy átmenetileg kevesebb időm jut rájuk.

.....

Nem tudom, hogy legközelebb milyen átképzésen veszek majd részt, csak abban vagyok biztos, hogy lesz még. Engem megnyugtat az a tudat, hogy ennyi mindenhez értek és mivel egyre kevesebb a jó szakember nekem mindig lesz munkám.”

Teleki Tibor – Szászvár

„Mi kell ahhoz, hogy az ember tovább képezze magát? Elszántság, tudásszomj és türelem. De ha ez mind meg is van, kell hozzá szorgalom, kitartás, mert elkezdni ugyan könnyű, de a hétköznapi szürkeségében, a sok gond és munka közepette végigcsinálni, az az embert próbáló feladat!

És kell hozzá, természetesen, egy csodálatos társ, egy jó család. Akik vállalják az ezzel járó többletfeladatot, és hitet adnak a csüggedésben. Akiknek csak hálával és köszönettel tartozom, hogy mindezt megteremtették nekem. Megköszönve a szeretetet, amely megmutatkozik abban is, hogy segítem a társamat, hogy kiteljesedjék vágyaiban, tehetségében. A tudás az, amit nem vehetnek tőled el – fülemben csengnek nagyanyám

szavai. Még megérte, hogy megmutassam neki üveg-vizsgamunkámat, de mire egy szép ablakot készítettem volna neki, addigra elszólította tőlünk az ég. Az ő kitartása, hite és derűje ad erőt ma is a mindennapokban.

Azért még jó volna megtanulni jól angolul – hiszen ifjúsági csoportjainkat sokszor kísérem külföldre, és van mit csiszolni nyelvtudásomon. És persze, szívesen megtanulnék spanyolul is, mert terveim közt szerepel egy spanyolországi zarándokút, ha már a gyermekeink mind kirepülnek... de lehet, hogy ezekhez egy élet kevés?”

Gabula Andrásné Halmos Mónika – Kistarcsa

„Algoritmus a szakácskönyvben

Tehát az algoritmust a szakácskönyvben kerestük (hisz a recept is egy algoritmus – tudtuk meg informatika-órán!), és finomabbnál finomabb sütitket vittünk a vizsgabizottság asztalára.

Persze (talán a sok finomságnak, talán bizonyítási vágyunknak, talán tudásunknak köszönhetően) mindenki levizsgázott, és nagy reményekkel estünk neki a munkaerőpiacnak.

Nekem sikerült az egyre bővülő önéletrajzommal újabb újságokat meghódítanom, újabb vezető számítástechnikai lapnál nyertem el rovatok szerkesztési lehetőségét, vagy külsős cikkírói státuszt.

Annyira feldobott voltam az iskolában megerősített tudásomtól, és annyira örültem, hogy családommal összeegyeztethető munkát találtam a számítógép és az internet használatának köszönhetően, hogy nem bírtam magammal:

Mindenkinek el akartam mondani, hogy is kell ezt csinálni!!

Úgy éreztem, hogy amit felnőtt fejjel, a gyerekek, a család, és a távmunkában végzett munkám mellett tanultam, az érdemben változatta meg az életminőségem, gazdagabb lettem, a szó mindkét értelmében. (A távmunkában végzett feladataimmal ugyan nem kerestem annyit, hogy „gazdag nő” lehessenek, de a teljes inaktivitásból, a kiszolgáltatott GYES-es létből érdemben ki tudtam lépni, pénzt keresni, az álláspiacon megjeleni: ez is nagy eredmény volt, én annak éreztem.)

Persze a számítógép, internet, az utaztatás pénzbe került, de a mérleg másik oldala általában egy szinten állt., a „kilengéseket” pedig a főállásban dolgozó férjem fizetésével hidaltuk át.

Egy szép őszi napon tehát felkerestem a helyi művelődési ház és a helyi teleház vezetőjét, hogy a faluban tarthatnánk számítógép-kezelői

tanfolyamot. Itt vannak ugye számítógépek, a helyi közösséget jól ismerem, nem lennének ismeretlenek a „tanítványaim”, és mivel ismernek, elég hitelesen be tudnám mutatni nekik, hogy is kell kilépni az ördögi körből.

Ördögi körben „táncolnak” ugyanis azok a kisgyerekes anyák, akik a szülési szabadság után nem tudnak visszamenni dolgozni, mert vállalhatnak munkát a GYES előtti munkahelyükön, a gyerek miatt, az óvodához kötve, de nem is tudják mindig felvetetni a kicsit az óvodában, bölcsődébe, mert nincs munkahelyük. A kör bezárul, ha képzéssel, tanulással, egy huszárvágással ki nem lépnek, lehúzza őket a spirál, és nem tudják örömmel, segítő, lelkes anyukaként, szülőként megélni gyerekük iskolás éveit sem..., mondanom sem kell, milyen nyomot hagyva a jó esetben alapból – tudásszomjas gyerekekben.

A tervem bejött, a meghirdetett tanfolyamra sokszoros volt a jelentkezés, és a délelőtti tanfolyamokon a tanulás után megismerkedhettem a tanítás örömeivel is.

Úgy tanítottam az internet-használatot, az elektronikus levelezést, mintha én találtam volna fel, a tanulóim – kismamák, nagymamák, gazdálkodók, cégvezetők(!) arcán felfénylő öröm, a felfedezés, az ahá-élmények, a régi, külföldre szakadt családtagokkal való kapcsolatok felelevenítése mind-mind személyes örömteli élménnyé váltak számomra, a tudás átadója számára is.”

Farkasné Fülöp Hajnalka – Szada

„Az első kollokvium...”

Már a vizsgára készülés is rendhagyó volt. A családtól nem akartam sok időt elvenni, a két pici mellől nem is nagyon tudtam volna nappal tanulni. Emellett még két, szinte mozgásképtelen nagyszülőmet is el kellett látnom, a bevásárlástól a fürdetésig mindent, Így maradtak az éjszakák. Mikor mindenki aludt, kiosontam a konyhába, (csak egy szobakonyhás lakásban laktunk) és a kislámpa fényénél tanultam. Volt, nem egyszer, hogy észrevették a gyerekek, akkor érdekessé vált a dolog. A kislányom, alig egy évesen, feküdt a térdemen keresztben, a majdnem 4 éves fiam állt a konyhaszéken, a hátam mögött. Fejét a vállamra hajtotta, és miközben tanultam, ringattam a térdem és a felső testem. Sokszor aludtak rajtam. Én meg a könyvön.”

Bán Ildikó – Budapest

„Bármely úton is indulok el gondolataim, tapasztalataim összerendezésében, azt kell mondanom: az iskolatáska egyre nehezebb.

Annak is, aki saját szakmáját szeretné jobban ismerni és művelni, annak is, akinek teljesen mást kell megtanulnia akár évtizedekkel a háta mögött, de annak is, aki az iskolapadban ül, és könnyen lehet, hogy jó néhányuk a munkanélküliségre "készül" ... Mert erre is fel kell készíteni a gyerekeket: mit kezdjen magával, ne hagyja, hogy maga alá gyűrje a sok nehézség és sikertelenség, tudjon bánni a felszabadult idejével.”

Szűcs Ildikó – Komló

„Az első diplomámat 38 évesen jeles eredménnyel szereztem meg. Ekkor ugyanazt éltem át, mint amikor a szakmunkás- és az érettségi bizonyítványt átvettem, nem lehet abba hagyni, folytatni kell a tanulást.

Életem ezen szakaszában jöttem rá, hogy a „nem tudás” borzalmas dolog. A szüleim nem értették, hogy miért is szükséges ez nekem. A környezetemben volt olyan is, aki azt várta, hogy mikor adom már fel.

A főiskolás éveimben nagyon feszélyezett, hogy sokkal fiatalabb tanáraim voltak, mint én, és nem ismerték fel, hogy családdal a hátunk mögött mennyivel nehezebb a dolgunk, mint a nappali tagozatos hallgatóknak. Ugyan azokat a feladatokat adták, mint a nappali tagozatos hallgatóknak, és értékelésnél mindig kihozták, hogy mi gyengébb eredményt produkálunk.

Az idősebb, sok tanítási tapasztalattal rendelkező tanárok sokkal megértőbbek, segítőkészek voltak. A mai napig hálásan emlékszem rájuk, és igyekszem példájukat követni, amikor lehetőségem van felnőtteket tanítani.

Az írásbeli vizsgákon egy némelyik tanár engedte a puskázást, de persze csak kis mértékben. A szóbeli vizsga az már más volt, hiszen ott hallhattuk egymás feleleteit, és borzasztó szégyennek éreztem, ha nem tudtam a tanár kérdésére válaszolni.

Volt roppant megalázó szituációban is részem. Isten igazából a főiskolán találkoztam először a számítástechnikával, úgy féltem tőle, mint a tűztől. A tanár fiatal, nagy hangú és durva modorú, egy csepp empátiával sem bíró férfi volt. Mindig kereste az alkalmat, hogy a hallgatókat megszégyenítse, ha valamit nem tudtak. Három hónap alatt megtanultam időre a gépirást, a szövegszerkesztést, a táblázatokat tudtam szerkeszteni,

különböző szerkesztési feladatokat kellett megoldani, kb. száz darab DOS parancsot bemagoltam és még volt egy könyv, amelyből kérdéseket tett fel. Elgondolható, hogy ezen idő alatt szinte csak a szám. technikával foglalkoztam. A vizsga elsőre sikerült, de utána a gyomrom is görcsbe rándult, ha a számítógépet láttam. Egy évnek is el kellett telnie, hogy ismét le tudjak mellé ülni.

Az első diplomámat 38 évesen jeles eredménnyel szereztem meg. Ekkor ugyanazt éltem át, mint amikor a szakmunkás- és az érettségi bizonyítványt átvettem, nem lehet abba hagyni, folytatni kell a tanulást.”

Novákné Bede Márta – Szolnok

„Az első tanítási napokon olyan sokan voltunk a teremben, félő volt, hogy nem jut mindenkinek hely. Az elszántság, hogy ez a negyven ember mind tanulni akar, nagyobb hitet adott. Minden korosztály képviseltette magát az osztályban – a kamaszkorútól a nagypapajelöltig.

A szünetekben a többiek kimentek, én ilyenkor egyedül maradtam, mert nem dohányzom, és mert lépcső vezet az udvarra. A nyitott ablakon beszűrődő beszélgetésekből tudtam: munkahelyi, családi gondokról, élményekről mesélnek. Jóízű nevetésük szinte kitöltötte a termet, ettől még jobban szenvedtem a rám kényszerített magányban, szerettem volna közük lenni.

.....

A téli szünet előtt volt a fizikavizsga. Viccelődtünk, hogy ez lesz a mi karácsonyi ajándékunk. Csupán néhány kérdés és számolási feladat volt a papíron. Ideges voltam, kapkodtam, minden feladatot elkezdtem, és egyet sem tudtam befejezni. Hideg zuhanyként ért, mikor negyven perc elteltével megállt előttem a tanár: letelt az idő! Két nap múlva lélegzetvisszafojtva vártam az eredményt. Biztos voltam benne, nem sikerült, mégis azt mondogattam magamban: görbülnie kell!

– Andrea, ez, sajnos, egyes – visszhangzott a tanár szava.

Pocsék érzés volt, hisz a többiek mind hármast, négyest írtak. Egész karácsonyom, szilveszterem sírósan, rosszkedvűen telt. Elvesztettem a hitem. Addig úgy gondoltam: bár fizikailag képtelen vagyok felvenni a versenyt másokkal, szellemileg mégis menni fog.

Január elsején nagy elhatározásra jutottam. A következő vizsgám biológia, ha ez jól sikerül: folytatom, ha nem: vége a gimis pályafutásom-

nak. Sokat tanultam, ezt az akadályt könnyen vettem, és az ötös mellé sikerült visszakapnom az önbizalmam.”

Szabó Andrea – Sarkad

„Bizony a német nyelvvizsgálóhoz vezető út nem volt könnyű számára. Hiába tanulta meg, s mondta el nekem a tananyagot, a témaköröket, csinálta meg velem a szituációkat, de ott már nem tudta ezeket ugyanúgy produkálni. Az írásbelin először csak néhány pont kellett volna neki, ezért nagyon elkeseredett, főleg amikor a második írásbeli vizsga ennél rosszabbul sikerült neki.

Ekkor már fel akarta adni, hogy soha nem fog neki sikerülni. De próbáltam benne tartani a lelket, hogy a sok gyakorlás majd meghozza a gyümölcsét, csak türelmesnek, s kitartónak kell lennie. Persze tudtam, hogy nagyon el van keseredve, s innen nagyon nehéz lesz kihozni, az önbizalmát visszaadni. Nagyon sokat gyakoroltunk közösen, rengeteg írásbeli tesztet, feladatot megcsinált. Én már éreztem, hogy sokkal jobban megy neki, sokkal gyorsabban, pontosabban oldja meg a feladatokat, de ezt vele is el kellett hitetnem. Ez volt tanárként a nehezebb feladat!”

Ledniczky Miklósné – Iharosberény

FÓKUSZBAN A KÖZMŰVELŐDÉS

KERESZTI FERENC

A közművelődés keretei

Három konferencia a közösségi házak működtetőiről

Az emberek minden időben vágytak a közösségi életre, amit az adott kor kínált a lehetőségek között meg is szerveztek maguknak. Ebben nincs semmi ördögösség, az azonos érdeklődésű személyek, csoportok előbb-utóbb egymásra találnak. Ha nem is érvényes ez a megállapítás minden-
kire, az aktívabbakról nyugodtan elmondhatjuk.

Magyarországon a közösségek szervezeti megjelenése nagyjából a Kiegyezés idejére tehető. Ekkortájt nyíltak meg az első kaszinók, alakultak az első klubok, körök, egyesületek... Aztán szép lassan a kultúrházak is felépültek

A II. Világháború utáni szabadművelődés kecsegtető időszakát követően kialakult szervezeti rendszer működik napjainkban is. A különbség az, hogy míg a tanácsok idején állami pénzből finanszírozták a művelődési házakat, a piacgazdaságra való áttérés után önkormányzati feladat lett a közművelődési feladatellátás biztosítása. Innentől kezdve a települések vezetőin múlik, hogy a költségvetésből milyen részt szánnak erre a „nem túl fontos” tevékenységre. Mert valljuk be, vannak – sok helyen már csak voltak – ennél szükségesebb dolgok is, mint például a vezetékes vízhálózat kiépítése, a csatornázás, a telefonhálózat megteremtése, útépités... És ez még csak az infrastruktúra kialakítása, ami egyszeri feladat – bár fenntartásuk sem olcsó mulatság –, de a szociális gondok megoldása, az intézmények fenntartása, működtetése folyamatos anyagi forrás biztosítását igényli. Nincsenek könnyű helyzetben az önkormányzatok, így nem csoda, hogy keresik a minél gazdaságosabb megoldásokat. Ennek egyik módja a kulturális életet alacsonyabb szinten tartása. Csakhogy az emberek igénylik a közösségi létet, és előbb vagy utóbb jelzik is ezt. Legeklejtőbb példa erre az önszerveződő csoportok megjelenése.

Vannak művelődési házak, amelyek jól kihasználják a közösségekben rejlő lehetőségeket, és a civilek menedzselésével pezsgő kulturális tevékenységet tudnak felmutatni, igen csekély anyagi ráfordítás mellett. Van, ahol az önkormányzat még ennél is kevesebbet kíván foglalkozni a közművelődéssel, és mintegy felügyeleti szervként kezeli az egyház, a civil szervezet vagy a gazdasági társaság által működtetett kulturális életet. Az anyagi ráfordítás ebben az esetben sem kerülhető ki, de a költségek jóval kisebbek, mint a saját fenntartású művelődési házban.

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus figyelemmel kíséri a közművelődés terén végbemenő folyamatokat, és szakmailag segíti a különböző fenntartási rendszerben működő közösségeket. Ennek egyik jele, hogy 2008-ban három konferenciát is tartottunk a nem önkormányzati finanszírozással működő közösségi házak dolgozói, illetve a téma iránt érdeklődő szakemberek részére. Mindhárom esetben együttműködtünk az Oktatási és Kulturális Minisztérium, illetve az adott érdekképviseleti szerv érintett kollégáival.

Az egyházak és a közművelődés

Az egyházak évszázadok óta jelentős szerepet töltenek be az ország kulturális életében. Könyvtáraik, múzeumaik mindig is fennhatóságuk alatt működtek, azok valahogy kimaradtak az államosításból. A közösségi kulturális tevékenységet művelődési házak nélkül is folytatták. A templomokban természetesen – egyházzene, kiállítások, ünnepek –, de a plébániák és közösségi termek is helyszínlül szolgálták a kézműves foglalkozásoknak, a bábozásnak, a színjátszó körnek...

A rendszerváltás után pedig lehetőség nyílt a művelődési házak visszavételére is. Az ily módon épülethez jutott egyházközségek nagy gondban voltak, mert nem tudtak mit kezdeni a hatalmas terekkel. Az mindjárt látszott, hogy a csupán hitéleti hasznosítás igen nagy luxus lenne. Azok a házak, melyek az államosított időszakban is a közművelődést szolgálták, folytatták tevékenységüket. A tulajdonosváltásnak természetesen velejárója volt a részbeni személycseré és profilváltás, de alapjaiban nem változott a tevékenység. Ezek a művelődési házak általában nagyvárosokban, egy-egy településrész igényeit szolgálják ki, akár csak korábban tették (Ferencs Plébánia Alsóvárosi Kultúrháza – Szeged, Szent Imre Művelődési Ház – Szolnok, Szent István Művelődési Ház – Székesfehérvár). Programjaikat tekintve – első ránézésre – nem külön-

bőznek a hasonló intézményektől. Alaposabban megvizsgálva azt látjuk, hogy szolidabbak, nincsenek botránygyanús rendezvényeik. Ezek az ismérvek persze megállhatnak bármely művelődési háznál. Tehát, ha valaki nem tudja, hogy az adott ház egyházi fenntartású, évekig lehet törzsvendége anélkül, hogy ez tudomására jutna.

A nagy kultúrházak csak egy kis szeletét jelentik az egyházi közművelődésnek, mert a közösségek többségének nem áll rendelkezésére ilyen lehetőség. Ettől ők még összejárnak és élnek a maguk kulturális életét. Van, ahol a lelkes lelkész szervezi a programokat, fogja össze a különböző érdeklődésű csoportokat, máshol az egyházhoz közeli világi hívek közül vállalja egy vagy több személy. Ők többnyire nem szakemberek, de lelkesedésükkel, lojalitásukkal maguk köré tudják vonni az egyházközségi gyerekeket és felnőtteket egyaránt. Szinte minden közösségben előfordul, hogy csatlakoznak a programokhoz olyanok is – elsősorban gyerekek –, akik amúgy nem vallásosak, és nem is szándékoznak részt venni a hitéletben.

Ezek az intézmények egymástól függetlenül végzik tevékenységüket. Az egyházakon belüli szervezeti formákba nem tartoztak bele, a közművelődési oldal meg nem is tudott létezésükről. A Magyar Művelődési Intézet kezdeményezte feltérképezésüket, ami kedvező fogadtatásra talált, mert addig a legtöbb helyen azt hitték, hozzájuk hasonló „csodabogarak” nincsenek is. A folyamat eredményeként 2003-ban megalakult az országos hatókörű Egyházi Közművelődési Egyesület (EKE), mely szervezet azóta több alkalommal rendezett már igen színvonalas szakmai találkozókat. 2008 áprilisában is jelentős szerepet vállalt az Oktatási és Kulturális Minisztérium támogatásával a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus által szervezett rangos konferencia megvalósításában.

Közösségi művelődés civil keretek között

Vannak önkormányzatok, melyek nehéz gazdasági helyzetükre hivatkozva nem költenek a közművelődésre, máshol nem tartják olyan fontos ügynek, amire érdemes lenne pénzt áldozni. Így aztán nem is történik semmi ezeken a településeken. Hacsak nincs egy-két lelkes ember, akik felvállalják a közösség felrázását, felébresztik őket csipkerózsika-álmukból. Az ilyen kezdeményező személynek hitelesnek kell lennie, mert különben nem fogadják őt el. Lehetnek bármilyen jó ötletei, ha nincs meg

az iránta érzett bizalom, semmire nem fog menni, nem tud társakat gyűjteni maga köré. Márpedig egyedül nem megy. Legyen bár a cél akár mennyire is nemes, megálmodója akármennyire is fanatikus, semmire nem fogja vinni, ha nem sikerül maga mellé állítania néhány olyan embert, akik szintén látnak fantáziát az ötletben, sőt, továbbgondolva hozzáadják saját elképzeléseiket, kiveszik részüket a munkából. Mert bizony munka ez a javából, de merőben különbözik a gyárban, hivatalban, üzletben végzettől, mert ezt saját kedvteléséből csinálja mindenki.

A közös érdeklődési körben létrejövő tenni akarás összehozza ez embereket. Elkezdenek serényen dolgozni, hogy megmutassák a többieknek, mire képesek ők. Ha szerencsájuk van, tetszést vált ki tevékenységük. A sikerélmény lendületet ad. Az eddig kívülállók közül csatlakoznak néhányan, mások meg azt mondják, valami hasonlót ők is tudnak. Csak mondjuk nem énekelni, hanem inkább táncolni szeretnének. És máris formálódni kezd egy újabb közösség.

Leírva mindez ilyen egyszerű, de a valóságban nagyon meg kell küzdeni az eredményekért és azok megtartásáért, a fennmaradásért és a fejlődésért. Egy önszerveződő közösségen belül alapvetően fontos az egymással szembeni tolerancia, a másik elfogadása, az egyéni érdekek alávetése a közösségieknek. Kitartásra és higgadtságra is szükség van – különösen a vezetők részéről –, mert ha egy kicsit is jól mennek a dolgok, mindjárt feltűnnek az ellendrukkerek, az irigykedők, az áskálódók. Szomorú tény, hogy ez többnyire a hatalom részéről érzékelhető legszignifikánsabban. Érthető, hiszen ott is olyan emberek vannak, akik a közösség ügyeivel foglalkoznak. Mert a magának való kiesik ebből a körből, neki aztán teljesen mindegy, mi történik – vagy egyáltalán történik-e valami – körülötte.

Tehát az önkormányzati képviselők általában érzékelik az önszerveződések jelenlétét, és reagálnak is tevékenységükre. Az esetek többségében féltékennyé válnak, mert a népszerűsége szert tett emberekben potenciális ellenfeleket látnak, akik a következő választásokon akár ki is üthetik őket eddigi pozíciójukból. Az intelligensebbje persze könnyen felméri, hogy az erővonalak épp ellenkező irányban hatnak. Ha egy civil szervezet jól működik, arra büszke lehet a testület, és saját sikerének könyvelheti el.

Amennyiben egy önkormányzat felismeri és elismeri a civilek önzetlen munkáját, a gyümölcsöző együttműködés javára válik mindkét fél-

nek, sőt, a település minden lakosa érezheti annak áldásos hatását, mert hamar kiderül, hogy a pezsgő közösségi élet megvalósítása nem elsősorban pénz kérdése. Az ilyen összefogás teszi lehetővé, hogy az önkormányzat egy civil szervezetet bíz meg a közművelődési feladatok ellátásával. Mivel az ez irányú tennivaló a helyi sajátosságok függvénye, a két fél között megkötött közművelődési megállapodás minden településen más és más.

Az ily módon működő közösségi házak is elég ritkán fordulnak elő, így nem nagyon tudtak egymásról. Ezen az állapoton segített – akárcsak az egyháziak esetében – a Magyar Művelődési Intézet által végzett felteképezése. Miután – különböző céllal összehívott tanácskozások révén – vezetőik közül jó néhányukat sikerült megismertetni egymással, érdekesnek látszott létrehozni egy érdekképviselői szövetet, melynek neve: Civil Közösségi Házak Magyarországi Egyesülete (CKHME). Az egyesület is közreműködött annak az országos konferenciának a megvalósításában, melyet – az Oktatási és Kulturális Minisztérium támogatásával – a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus szervezett 2008 novemberében.

Kultúraközvetítés vállalkozóként

Némelyik kisvárosban – vagy nagyváros kerületében – a korábban jól működő művelődési ház tevékenysége egyre inkább elsorvadt a rendszerváltás után. Ezt egyértelműen a közművelődésre szánt pénz drasztikus csökkentése eredményezte. Na, erre nem azért került sor, mert ezeknek a településeknek irányítása kultúrát megvető rossz emberek kezébe került, hanem mert kiderült, hogy addig ésszerűtlen gazdálkodással, a szükségesnél jóval nagyobb apparátussal dolgoztak. Amíg a finanszírozás állami keretből történt, ez nem okozott fejfájást a város vezetőinek. Mihelyst helyben kellett előteremteni a szükséges pénzt, mindjárt előtérbe kerültek a racionalizálási kérdések. A takarékoság legegyszerűbb – és látványos – módja a létszámcsökkentés. Elbocsátani valójában kevés dolgozót kellett, mivel a népművelők többsége felmérte a helyzetet, és megpróbált idejében váltani valamilyen más tevékenységre. Az ebben a szakmában dolgozók széles látó- és ismeretségi körrel rendelkeznek, így viszonylag könnyebben tudnak továbblépni.

Az elszántabbak viszont maradtak, és azt mondták, ők népművelők maradnak, ha a fene fenét eszik is. Igen ám, de hogy? Kitalálták a Köz-

hasznú Társaság (KHT) intézményét. (Ez egy magyar sajátosság, nem is ismeri el az Európai Unió, ezért át kell alakulniuk nonprofit szervezetekké.) A KHT-t az önkormányzat alapította, és megadta neki az önálló gazdálkodás lehetőségét. Vezetője a művelődési ház korábbi alkalmazottja – általában igazgatója – lett, akinek első kellemetlen feladata a még meglévő létszám további csökkentése volt, ami miatt most már nem az önkormányzatot szidták az elküldött kollégák. A KHT tulajdonosa az önkormányzat, tehát elszakadásról szó sincs, csak egy kicsit hosszabb lett a póráz.

Kisebb településeken nem volt értelme gazdasági társaságot létrehozni, ott – az előbbiekhöz hasonló esetekben – egyéni vállalkozó vette át a ház működtetését. Ez a megoldás jelentős megtakarítást eredményezett az önkormányzatnál, ugyanis ezek után nem kellett fizetnie a gondnoknak, a technikusnak, a takarítónak. Oldja meg a vállalkozó, ahogy tudja. Meg is oldotta. Rájött, hogy nem kell állandó személyzet. Egy programnál ő maga volt a rendező, fia a technikus, felesége a pénztáros, lánya a büfés. Aztán a végén együtt kitakarították a házat.

Azért persze nem ilyen idillikus a helyzet. A vállalkozó is közművelődési megállapodást köt az önkormányzattal. A művelődési ház működtetéséből realizálható források csak igen szerény megélhetést biztosítanak, ezért általában más, kiegészítő tevékenységet is kell folytatnia, így aztán szerkeszti a helyi újságot, működteti a rádiót stb. És morcos, amikor egy kalap alá veszik a „vállalkozókkal”, biztosra véve, hogy igen jól megy neki. Ez a tény különösen bosszantó számára, amikor kulturális pályázatokból ilyen okok miatt zárják ki.

Mivel a gazdasági társaság illetve az egyéni vállalkozó által működtetett közösségi házakból is aránylag kevés van, ők szintén egymástól elszigetelten élték mindennapjaikat, míg a Magyar Művelődési Intézet nem gyűjtötte össze őket. Mivel ez a kétféle működés meglehetősen hasonlít egymáshoz, legaktívabb reprezentánsaik úgy döntöttek, hogy közös érdekvédelmi szervezetet hoznak létre, és megalakították a Közművelődési Társaságok Közhasznú Egyesületét (KÖTKÉ).

2008 decemberében az egyesület közreműködésével, valamint az Oktatási és Kulturális Minisztérium támogatásával szervezett az ilyen formában működő intézmények vezetői, alkalmazottai és a téma iránt érdeklődők számára konferenciát a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus.

Az ezredforduló közművelődési lehetőségei

Az év során három hasonló konferencia zajlott a patinás Corvin téri épületben. Mindhárom alkalommal a nem önkormányzati működtetésű közösségi házak jelentették a vezérfonalat. Mindhárom alkalommal tapasztaltuk a megdöbbenést és a meglepetést. A kívülálló szakemberek megdöbrentek, amikor konstataálták, hogy itt nem csupán egyedi esetekről van szó, hanem az ország közművelődésének egy-egy szelete képviselteti magát. Az adott területről érkezettek meglepődtek, amikor látták, hogy rajtuk kívül vannak még szép számmal olyanok, akik az övékével közel azonos gondokkal küzdenek.

A konferenciák felépítése is hasonló volt: délelőtt elméleti előadásokat hallgathattak a résztvevők, délután pedig jó példákat mutattunk be. Ez utóbbiakon maguk az előadók is meglepődtek, amikor társaik prezentációját figyelték. Meglepődtek, mert azt hitték, széleskörű tevékenységük során ők minden lehetőséget kihasználnak, aztán mindegyikük számára kiderült, hogy van mit tanulniuk a másiktól. Nagyon színes a paletta. Ez adódik a közösségekben felmerülő változatos igényekből, a kialakult különböző körülményekből, a megvalósításhoz előteremthető pénz mennyiségéből, és természetesen függ a témát felvállaló személy leleményétől, kreativitásától. Ha valahol, akkor itt igazán tetten érhetjük a szubszidiaritást.

A szünetekben öröm volt látni, ahogy a kollégák érdeklődtek a más településeken realizált programok részletei felől, majd telefonszámot, címet cseréltek, hogy tarthassák a közvetlen kapcsolatot, hogy kicserélhessék tapasztalataikat.

A nap zárásaként lehetőség nyílt hozzászólásokra, beszélgetésekre. Bár ilyenkor már mindenki siet, mert indul a vonat vagy a busz, de mindig voltak, akik szívesen maradtak egy kis véleménycserére, továbbgondolásra. Természetesen minden esetben előjöttek a sajátos problémák, de két kérdés mindegyik alkalommal felmerült. Az egyik a képzés szükségessége, akár szakemberekről, akár lelkes laikusokról van szó. Másrészt abban egyetértés volt, hogy egy közösségi ház jó vagy rossz működését nem a működési forma határozza meg. Lett légyen az önkormányzati, egyházi, civil vagy vállalkozói, ha ott a közösség érdekében végzett felelősségteljes munka folyik, annak siker lesz az eredménye, bármelyik formát vesszük is alapul. De fordítva is igaz, mert a silány munkán nem segít semmi, a fenntartói, működtetői választás, változtatás önmagában nem hozza meg az üdvösséget.

SZEKÉR TAMÁS

A város peremén

Betekintés a Herényi Kulturális és Sportegyesület eddigi életébe

Előzmények

Az 1990-es évek elején Szombathely északi városrészén – Herényben – a Kultúrház többször volt bezárva, mint nyitva, és tulajdonképpen nem szolgálta a helyi közösség érdekeit. A fiatalokat nem igazán akarták beengedni és programokat sem kínáltak számukra. Ezt nehezen viselték a fiatalok és megpróbálták minden lehetőséget kihasználni, hogy bejuszanak, és ott programokat szervezzenek maguknak. Aztán 1994 elején az a hír járta, hogy el akarják adni az épületet, és mivel a herényieknek nem volt más közösségi színterük – a kocsmát leszámítva –, ekkor a lokálpatrióta fiatalok egy része – összefogva az idősebbekkel – szervezkedésbe és tiltakozásba kezdett.

Ennek eredményeként 1994. május 30-án 34 fővel – megalakult a Herényi Kulturális és Sportegyesület, azzal az **egyik fő célkitűzéssel**, hogy a Herényi Kultúrházat megmentse a teljes lepusztulástól, abba új életet leheljen és azt a közművelődés, a kultúra, az ismeretterjesztés és közösségi élet színterévé tegye.

Másik fontos célkitűzés volt a helyi hagyományok, emlékek megőrzése és az őseink iránti tisztelet átültetése az itt élők körében. Szerencsére ebben a törekvésben támogatóra találtunk a helyi önkormányzat vezetőiben és a Kultúrházat működtető Művelődési és Sportház új igazgatójában.

A pozitív hozzáállás ellenére a Kultúrház működtetését – 2 évi jogi hercehurca után – csupán 1996 júniusában sikerült átvenni.

Tevékenységünkkel a **herényi városrész életébe új színt vittünk**, rendezvényeinkkel a közösségi összefogásnak olyan kereteit teremtettük

meg, ahol a sok évtizedes hagyományban gyökerező herényi lokálpatriotizmus újra életre kelt.

Munkálkodásunk során állandó hangversenyek, kiállítások, ismeretterjesztő előadások, kirándulások mellett, heti állandó programjainkkal rendszeres találkozási és művelődési lehetőséget adtunk az itt élő különböző korosztályok képviselőinek. Rendszeres programjaink a következők: karate, jóga, íjászat, női torna, hagyományörző- és kézimunkakör, játszóház (kézműves-foglalkozások), bélyeggyűjtő szakkör, nyugdíjas kör, nóta- és népdalkör, informatika, sakk, labdarúgás, teke, baba–mama klub.

Az 1994–2002 közötti időszakban felújítottuk a Kultúrházat, udvarát parkosítottuk, mely munkánknak az értéke több millió forintot tesz ki – ezt zömében önkéntes munkából teremtettük meg. Közben egyre szorosabb kapcsolat alakult ki az egyesület, valamint a helyben élő vállalkozók és kertészek között.

Egyesületünk első nagyobb eredménye volt, hogy **1999**-ben sikerül megnyitni a ***Herény története című állandó helytörténeti kiállítást***, mely 17 tablón keresztül mutatja be Herényt a római kortól 1950-ig, amikor Szombathelyhez csatolták. (Amikor az emberek meglátták őseik fényképeit, aláírásait, különböző dokumentumait, büszkeség töltötte el őket, s attól kezdve más volt a viszonyulásuk egyesületünkhöz.)

2002-ben az **I. Herényi Közösségi Napok** alkalmából **10 kertészetet sikerült megnyerni a kultúrház és udvarának díszítésére, csinosítására.**

Ennek sikere láttán – minden fel egy nagyobb szabású rendezvény terve. Elkezdtük összeszámolni, hány kertészet is működik valójában Szombathely északi városrészén, Herényben és a szomszéd kerületben, Kámonban. Bár tudtuk, hogy nagy hagyománya volt itt a kertészeteknek – már az 1730-as években a helyi földesúr – Gothard Jenő, a híres csillagász nagyapja – botanikai kísérleteket végzett melegházában –, de mi sem gondoltuk, hogy több mint 30 kertészet tevékenykedik közel 1 km²-en, ráadásul a kertészetek 60%-a egy összefüggő útvonalon helyezkedik el.

2003-ban aztán kitaláltuk és 35 kertészet részvételével elindítottuk útjára a **Herényi Virágutat**, mely egy virág- és dísznövény-kiállítás és vásár, amely mára a nyugat-dunántúli régió egyik legnagyobb tavaszi rendezvénye. A kertészetek mellett kulturális és egyéb, közönséget vonzó

(pl. lovagoltatás, kézműves-foglalkozás, állatsimogató, bohócok stb.) attrakciókkal fűszerezve vártuk a látogatókat. Ezt a rendezvényt azóta is minden évben sikeresen megrendeztük az időjárású viszontagságoktól függetlenül, több ezer látogatót fogadva. 2008-ban több mint 20 ezer látogató vett részt.

Egyesületünk állandó tagjain kívül *rendkívül sok pártoló taggal és szimpatizánssal* (kb. 100–120 fő) rendelkezik, akik sok-sok önkéntes munkával tevékenyen vesznek részt a rendezvényeink sikeres lebonyolításában.

Jó kapcsolatot alakítottunk ki a városrész gazdálkodó szervezeteivel, vállalataival és intézményeivel. Példaként említjük a *Prenor Kertészeti Kft.-t, a Starkl Kft.-t, és a Gothard Obszervatóriumot, de a helyi vállalkozók is* – lehetőségeik függvényében – rendszeresen támogatják egyesületünket. Szombathely peremkerületeiben lévő civil szervezetekkel is folyamatosan tartjuk a kapcsolatot.

Városunk közművelődési intézményeivel (pl. MMIK, levéltár, múzeum, könyvtár) is jó viszonyt ápolunk, sok segítséget kapunk tőlük munkánkhoz, ami szakmai programjaink során jól kamatozik.

Kiemelkedő sokrétű együttműködésünk a szomszédos Gothard Jenő Általános iskolával: a tanulók műsoraikkal lépnek fel rendezvényeinken, egyesületünk pedig az iskola munkájához nyújt segítséget (pl. iskolai sportnapokhoz helyszín biztosítása, ezek rendezésében, díjazásában való besegítés).

Egyesületünk **alapító tagja** a 2005-ben alakult **Civil Közösségi Házak Magyarországi Egyesületének**, mely a közösségi színtereket működtető civil szerveződések érdekvédelmét és szakmai segítségét szeretné ellátni. Az a megtiszteltetés ért bennünket, hogy Egyesületünk képviselőjét, Székér Tamást beválasztották az országos vezetőségbe, a Nyugat-Dunántúl régió képviselőjébe.

Tagjai vagyunk még a Nonprofit Humán Szolgáltatók Országos Szövetségének, és alapító tagjai vagyunk a Szombathelyi Civil Kerekasztalnak is.

Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzatával megalakulásunk óta szoros és jó az együttműködésünk.

2005-re eljutottunk egy olyan szintre, amellyel már **kinőttük a Kulturális házat méreteit**, így nagy sikerrel tartjuk, hogy a Szombathelyi Önkormányzattal közösen pályázatot nyertünk egy Szombathely térségi tu-

risztikai, kerékpáros és kulturális centrum kialakítására, melynek segítségével az eddig kb. 150 m²-es épület 560 m²-re bővült. Itt egy ifjúsági szállás (14 fő), kerékpárkölcsonzó és információs központ is helyet kapott. Ennek megvalósítása 2006 augusztusában kezdődött és **2007. április 28-án megtörtént ünnepélyes átadása.**

Eddigi munkánk elismerését is bizonyítja, hogy 2006 szeptemberében újabb 10 évre használatba-adási szerződést kötött egyesületünk az önkormányzattal az épület további működtetése céljából, mely a Herényiek Háza nevet kapta.

Mindezt csak következetes, évről évre fokozatosan előrelépő, az előző évekre alapozott lokálpatrióta érzésekkel átítatott munkával lehetett létrehozni. Kellett ehhez azonban sok-sok háttértámogató és az önkormányzat segítő hozzáállása is. Szerencsére mindig megtaláltuk azokat a személyeket, akik fontosnak és elismerésre méltónak találták ügyünket, és támogatásukról biztosították közösségünket.

Fontosnak tartottuk és tartjuk ma is, hogy házunk a közösség háza legyen, hogy oda mindenki szívesen jöjjön. *Örömmel fogadunk mindenkit, aki a közösségért akar tenni,* itt megvalósíthatja elképzeléseit, és ehhez egyesületünk lehetőségeink függvényében minden segítséget megad.

BOBORY ZOLTÁN

Egyházi intézmény a nagyváros központjában

„Otthont Fejér megye katolikusainak” – 1894-ben Házépítő Bizottság alakult a fenti cél megvalósítása érdekében. „Egyrészt a Fejér vármegye területén virágzó katolikus egyesületeknek méltó központot, életerős vallásos tevékenység kifejtésére okvetlenül szükséges otthont akart teremteni. Másrészt azon óhajnak iparkodott eleget tenni, hogy a vármegye közönségének mint a társas összejövetelek rendezése, mint a közismertek terjesztése, s a közművelődési célok megvalósítására alkalmas, a legkényesebb igényeknek is megfelelő helyiségek álljanak rendelkezésére...” – írta 1903. december 19-én Bilkei Ferenc, a Fejér Megyei Napló főszerkesztője. „1903. december 20-án a Katolikus Egyesületi Ház Szent István és Szent Imre terme a páholyokkal s mellékhelyiségekkel együtt nagy örömeinkre átadatott nemes céljuknak Isten dicsőségére, a magyar haza javára, s a keresztény társadalmi élet felvirágoztatására!”

Van újkori története is a művelődési háznak, az államosítás után előbb a Vörösmarty Színház majd a Megyei Művelődési Központ működött az ódon falak között.

1994-ben a Katolikus Egyház élt a reprivatizáció lehetőségével és újra birtokba vehette az épületet. Egyszerűnek hangzik mindez, de a gyakorlatban azért nem ment minden gördülékenyen. Már arra a pusztára, hogy az egyház vissza meri kérni jogos tulajdonát, többen felhorkantak: „Mit akarnak itt a papok?!” Még a helyi sajtóban is megjelent ilyen hangvételű írás.

Meglehetősen mostoha körülmények között kezdtük a munkát. Az épület állaga hagyott némi kívánnivalót maga után. Nehéz, ugyanakkor csodálatos feladatnak ígérkezett ezt a nagy múltú épületet étellel megtölteni.

A kételkedők, akik korábban attól tartottak, hogy csak papok fognak zsolozsmázni e falak között, és hogy a belváros kulturális szempontból

ellátatlan marad, hamar elnémultak. Az intézmény 1994. december 1-jei indulása óta eltelt időben a Szent István Művelődési Ház kollektívája bebizonyította, hogy tud élni a kínálkozó lehetőséggel, s amellett, hogy ellátja az egyházmegye oktatási képzési feladatait, egy vonzó, érdekes, mind otthonosabb találkozási pontja a Belváros kulturális életének. Természetesen elsősorban a katolikus, keresztény gondolkodású emberek látogatják, már csak ilyen jellegű programjaink miatt is, de nyitottak vagyunk minden olyan törekvés előtt, amely nem idegen ettől a szellemiségtől.

Nem támadt tehát úr a Megyei Művelődési Központ távozásával a város kulturális életében, sőt lehetőség nyílt az épület falain belül a vallási megújulásra, a művelődés és az igényes szórakozás mellett.

Minden várakozást felülmúlt az érdeklődés, ebben közrejátszott a színes, változatos program. Az irodalmi, ismeretterjesztő és a komolyzenei rendezvények a legsikeresebbek. Nagy érdeklődés kíséri a fiataloknak szánt előadásorozatokot is, amelyek a keresztény kultúra és a nemzeti történelem aktuális kérdéseivel foglalkoznak. Jelenleg is tart például az intézményben a Hóman Bálint Népfőiskola keretében Dr. Kiszely István előadásorozata „A magyarok eredete és ősi kultúrája” címmel előadásoként 180–200 hallgatóval.

A programok mellett az épület kihasználására is nagy hangsúlyt fektettünk, eddig kihasználatlan termeket nyitottunk meg a közönség előtt, a Szent István terem páholya is visszanyerte eredeti funkcióját. A Díszudvarban nyaranta szabadtéri koncertek várják a zenekedvelőket, helyi és külföldi zenekarok igényes repertoárjával. A kiállítótermünk, amely a rendszerváltásig KISZ-klubként funkcionált a Szent Korona Galéria nevet kapta. Ez a név hamarosan jól csengett a művészeti életben. Neves művészek adták egymásnak a kilincset, hogy kiállíthassanak itt. Néhány jelentősebb kiállítást hadd említsek meg, a teljesség igénye nélkül: Kő Pál, Párkányi-Raab Péter, Szervátiusz Tibor, Páll Antal, Zsin Judit, Koczogh András, Szekeres Erzsébet, Szőnyi István, gróf Batthyány Gyula, Bory Jenő, Filep Sándor, Salvador Dalí, Kass János, Törley Mária...

Folyamatosan igyekszünk megfelelni annak az igénynek, hogy az intézmény olyan művészeti, kulturális és társasági programmal álljon a város rendelkezésére, amivel valamennyi városi polgár és közösség művelődését szolgálja. Tettük ezt azokban az években is, amikor a város

vezetése nem kötött közművelődési megállapodást a fenntartó Székesfehérvári Egyházmegyével.

A programok egy jelentős részét más szervezetekkel és intézményekkel közös szervezésben bonyolítjuk le, ez a megoldás számos előnyt rejt magában. Egyrészt jelentősen csökkenek a személyi kiadások, előadói díjak, kevesebbet kell költeni propagandára is, és nem utolsósorban nőnek az esélyeink a pályázatokon is. Nagyszerű kapcsolatot ápolunk például a Hermann László Zeneiskolával, a Vörösmarty Társasággal, a megyei könyvtárral, a Kolping Egyesülettel. De ugyancsak kiváló kapcsolatot ápolunk a helyi református, evangélikus és baptista gyülekezetekkel is. Örömünkre szolgál, hogy számos rendezvényüknek otthont adhattunk már.

A magyarországi léptékkal mérve nagyvárosi lét számos előnye mellett annak hátrányaival is meg kell küzdenünk nap mint nap. Egyrészt néha már-már túlkínálat van rendezvényekből, sokszor megesik, hogy hasonló jellegű rendezvény, például kiállítás megnyitó 3–4 is zajlik egyszerre a városban. A sok kulturális esemény közül kell az érdeklődőknek kiválogatniuk a számukra értékeset. Meg kellett tapasztalnunk, hogy a plakátok, szórólapok önmagukban nem elegendők. Sokat segít, de nem csodaszer a jó sajtókapcsolat sem.

Ezért hoztuk létre a Szent István Művelődési Ház Baráti Körét, melynek egyre gyarapodó létszáma igazolja, hogy akadnak szép számmal, akik pártolni, támogatni kívánják a kultúrát, és akár társadalmi munkával is segítenek a rendezvények sikeres lebonyolításában.

Az internetet is bevettük a „fegyvertárunkba”. Honlapunkon a szükséges információk, programismertető mellett elindítottuk a Déli-Harang-Szó című elektronikus hetilapunkat, de a közösségi portálokat is jó segédeszköznek találtuk. Egyre bővül azoknak a száma, akiket elektronikus levélben tudunk tájékoztatni programjainkról.

Az intézményünkben munkálkodó, szolgáló belső és külsős munkatársakból hamarosan kialakult egy szellemi műhely. Ez a műhely „materializálódott” is, hiszen előbb két antológiát adtunk ki, majd 2005-ben útjára indítottuk a „VÁR” című irodalmi és közéleti lapunkat, melyet azóta is folyamatosan sikerült negyedévente kiadnunk. Mondanom sem kell, hogy mekkora eredménynek számít ez a mai világban. Szerzőink között nemcsak helyiek, hanem országosan ismert, és határon túl élő alkotók is megtalálhatók.

S ha már éppen a határon túliakról, határon túlra szakítottakról szóltam, feltétlenül meg kell említenem egyik legjelentősebb rendezvényünket, az évente megrendezésre kerülő „Határon túli magyar irodalom napjait”. 2008-ban nyolcadszor rendezzük közösen meg a Vörösmarty Társasággal, a megyei könyvtárral és az Írószövetség Közép-Dunántúli csoportjával.

Székesfehérvár, bár nagy történelmi múlttal büszkélkedhet, nem tartozott mindig a nagyvárosok közé. Felemelkedését a 30-as évektől kezdve Csitány G. Emil polgármesternek és a város jeles parlamenti képviselőjének, Hóman Bálintnak köszönheti. A második világháború után még csendes kisváros volt, majd utolérte a szocialista éra iparosítási hulláma. A város lakossága néhány évtized alatt 40 ezerről közel 120 ezerre duzzadt. Ipari nagyváros lett a királyi koronázó városból. A lakosság összetétele alaposan megváltozott, az ország minden részéből kerültek ide emberek. Zömében falusi környezetből csöppentek a panelproletárok életébe. Sokan nem találták a helyüket ebben a számukra idegen világban és az alkoholba menekültek. Gyökértelenek lettek, csupán gyermekeik azok, akik már itthon érzik magukat a városban. De a társadalom egésze még nem heverte ki a nagyvárossá válást.

Nehezíti a helyzetünket, hogy a fiatalok többsége – a társadalmi trendnek megfelelően – olyan szakmát, olyan végzettséget szeretne magának, amivel jól lehet keresni. Ezért főiskolára, egyetemre mennek, ami többnyire azt jelenti, hogy elkerülnek a városból, csak hétvégenként és ünnepekre jönnek haza. Ők gyakorlatilag elérhetetlenek számunkra. Sajnos, igen jelentős részük nem is tér már vissza szülővárosába.

Ebben a közegben bizony nem könnyű közművelődéssel foglalkozni.

DÓZSA GYÖRGY

Forprofit és nonprofit elemek egy fesztiválszervező vállalkozásnál

Intézményből vállalkozás

A 14 000 lakosú kelet-magyarországi kisvárosnak – Nyírbátornak – nem volt művelődési háza – mint épület – csupán irodája, melyet Városi Művelődési Központként tartottak nyilván, mint önálló intézményt. Ennek funkcionális privatizációjára 1996 januárjában került sor, aminek oka elsősorban az volt, hogy a '90-es évek elejétől folyamatosan csökkent a szakmai munkára fordítható pénz. 1995-ben a költségvetés előkészítésekor már egyértelművé vált, hogy a tizenkétfmillió forintos önkormányzati támogatás (ami már öt éve nem változott) nem elegendő a szakmai feladatok ellátására. Az akkori 30%-os inflációt is beleszámítva kilátástalannak tűnt a következő év. A szinten tartáshoz legalább négy-ötmillió forintra lett volna még szükség, amit a fenntartó nem tudott vagy nem akart biztosítani.

A kollégákkal több lehetőséget megvizsgálva arra a következtetésre jutottunk, hogy vállalkozásban talán lehetséges megtartani az addig elért eredményeket. Ez meglehetősen javaslat volt az önkormányzat számára, hiszen erre akkor még nem volt törvény és példa sem. Végül is közel három hónapos tárgyalássorozat után – mivel semmilyen törvény nem tiltotta – az intézményt megszüntették és jogutódként kötöttek velünk/velem öt évre szerződést a feladatok ellátására évi tízmillió forintos támogatással.

Ez az összeg csak úgy volt elegendő, hogy létszámot csökkentettünk (15 főből 8 maradt), de senki nem maradt munka nélkül. Egy kolléga nyugdíjba ment, a 3 pénzügyest átvette az önkormányzat, 2 fő saját vállalkozást alapított, egy pedig GYES-re ment.

A másik fontos elem az adózás: a vállalkozás teljes körű ÁFA viszszaigénylő, míg a költségvetési intézmény a szolgáltatásokért, vásárolt

termékekért megfizetett adót nem igényelhetette vissza. (Az áfa mértéke ekkor a legtöbb terméken, szolgáltatáson még 25%-os volt.)

E mellett fontos tényező a rugalmas létszámgazdálkodás, egyáltalán a gazdálkodás.

Az első ötéves működés a bukás és a siker lehetőségét is magában hordozta. Szerencsére az utóbbi történt. Sem minőségben, sem mennyiségben nem csökkent a tevékenység, inkább növekedésről beszélhetünk. Létrehoztunk pl. egy kis színházat (Talán Teátrum), mely 1998-tól saját lábra állt, azóta is önálló vállalkozásként működik.

2000-ben újabb szerződést kötöttünk az önkormányzattal ugyancsak öt évre. A folyamat azonban ugyanaz maradt, amit a Művelődési Központ esetében az előbb említettem. Számszerűen a támogatás megmaradt, de nyilván jelentősen inflálódott. Ebből az következett, hogy egyre inkább rangsorolni kellett. Ennek egyik szempontja, hogy a fesztiválok megmaradjanak, és elfogadható színvonalon valósuljanak meg. Ez különösen fontos amiatt is, hogy Nyírbátor kulturális kisvárosként, fesztiválvárosként határozza meg magát.

A vállalkozás nonprofit tevékenysége:

- Nyírbátori Zenei Napok (42 éves)
- Szárnyas Sárkány Hete Nemzetközi Utcaszínházi Fesztivál (16 éves)
- Rhythm & Blues és Motoros Fesztivál (10 éves).

Ezen túl a nonprofit tevékenységi körünk része az ingyenes szaktanácsadás, műsorközvetítés, program összeállítás önkormányzatoknak, művelődési házaknak, civil szervezeteknek.

Az említett fesztiválok már csak műfajukból adódóan is nonprofit jellegűek. Itt inkább veszteségről beszélhetünk, mint nyereségről. A pályázatok is kizárják ezt a lehetőséget, hiszen a tételek között az elszámoláskor nem érvényesíthető pl. a saját dolgozók bére, nem számolhatók el a pályázat kiírása előtt keletkezett költségek stb.

Veszteségek keletkeznek vagy keletkezhetnek abból is, hogy a pályázati kiírások – különösen a turisztikai, de az NKA kiemelt kulturális eseményekre kiírt pályázatai is – későn jelennek meg, akkorra már a szakmai színvonalat, garanciát biztosító programrészeket le kell kötnünk, ami pénzügyi kötelezettségvállalást is jelent.

Örökös nehézség tehát, hogy a fesztiválok előkészítésekor csak vélelmezhető az elnyert pénz nagysága. Ebből adódó veszteségeink meghaladják a tízmillió forintot. Mindehhez jön még az időjárás (Blues Fesztivál 2008-ban: négymillió veszteség).

Ha még ez sem elég: áfa törvény változtatás adóév közben (arányosítás), amit két év után az Alkotmánybíróság visszavonatottnak ugyan, de az ebből adódó cca. hétmillió forint veszteség megmaradt.

A vállalkozás forprofit összetevői:

- ingatlangazdálkodás,
- felnőttképzés,
- eszközök bérbeadása,
- rendezvények műszaki-technikai kiszolgálása,
- belföldi áru fuvarozás.

A fesztiválokról:

Nyírbátori Zenei Napok: Az ország egyik legrégebbi fesztiválja. Indult 1967-ben és generált egy jól működő zeneiskolát és egy nemzetközi zenei tábort.

Küldetése:

- Rangos komolyzenei eseményekkel felkerülni a hazai és nemzetközi kulturális térképre;
- A város és a régió imázsának javítása;
- A kulturális turizmus fejlesztése;
- Kistélepülések kulturális ellátottságának javítása.
- Paraméterek:
 - időtartam: 5–10 nap
 - koncertek száma: 10–25 db
 - nézőszám: 1000–2000 fő
 - költségek: 15–30 M Ft
 - helyszínek száma: 5–20 db

„Szarlyas Sárkány” Hete Nemzetközi Utcaszínházi Fesztivál: indult 1993-ban.

Küldetése:

- A hazai és a nemzetközi „utcások” szakmai bemutató és találkozóhelye;

- A Báthory kultusz ápolása;
- „Beavató” színház;
- Kulturális turizmus fejlesztése;
- A város külső és belső imázsának javítása;
- Hazai és nemzetközi kulturális kapcsolatok fejlesztése;
- A hazai utcaszínházi szakma utánpótlásának képzése.

Paraméterek:

- időtartam: 3 nap
- produkciók száma: 30–50 db
- nézőszám: 6000–10000 fő
- költségek: 12–30 M Ft
- helyszínek száma: 5–10 db

Rhythm & Blues és Motoros Fesztivál: indult 1998-ban.

Küldetése:

- Az igényes élő könnyűzene terjesztése;
- Amatőrök és profik találkozása;
- Kulturális turizmus fejlesztése.

Paraméterek:

- időtartam: 2 nap
- produkciók száma: 10–15 db
- nézőszám: 2000–3000 fő
- költségek: 2–5 M Ft
- helyszínek száma: 1 db

Nem tudom, hogy e rövid leírásból az olvasó milyen következtetéseket tud levonni s lehet-e egyáltalán.

Ahogy mi látjuk:

- Az a néhány millió – amivel csökkenthetők a költségek vállalkezési formában – még nem írja felül sem az önkormányzat, sem a helyi bürokrácia beleszólási, utasítgatási és ellenőrzési törekvéseit. („Mind-egy mibe kerül, csak hatalmuk legyen fölötte.”) Érthető, mivel nem a saját pénzéről van szó.

- Számunkra pedig az alkotói és „munkavállalói” függetlenséget, esetenként a szabadság hamiskás érzetét kelti. Nehezebb de izgalmasabb, mint intézményi keretek között „vergődni”.
- A helyi társadalom számára pedig teljesen mindegy, hogy milyen működési forma vagy szervezet munkájának eredménye egy kedvére való esemény, rendezvény stb.